Масса а мехкашкара пролетареш, вlашагlкхета!

ШИНАРДИ, 22 АВГУСТ, 1967 шу. № 99 (4424). Мах 2 кеп.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГlалгlайобкомаНохч-ГlалгlайАССР Лаккхехьарча Советен Министрийн Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ЯХЬ ДlАЙОЛАЯЬРИЙ ГlУЛАКХАШ

Вай республике эгтара хьалха даим шовшка юсаргlолаш памятни байраххаш яхара йола социалистически яхь дlайолаяьраш ба Грозненски химически комбината болхлой. Хlаналехьа гучаюлаш я бархl бетта план кхоачаш а яь, тlаьбагlача бетта чотах продукци арахецаш йола дукхаха цехийн коллективаш. Царна юкъе хьалха латт Полито Владимир Романов Анатолийн керте латта пехаш. Цар бархl бетта план кхоачашъяьй 8—9-ча августе. Цаьрел дукха тlехьайисац Уткин Игора, Ширяев Павела кулгалдеча цехийн коллективаш. 11—12 августа дехз сентябра бетта чотах продукци арахецаш ба цу цехий болхлой а. Хlаналехьа планал совгlа арахийцай зазарш тоннаш продукци.

А. РОМАНОВА,
Грозненски химически комбината инженер - экономист.

Мехка гlолла

Хийн дехнача 1000 гектара тlа кхедаь кlа чуэаш латт Саратовски областа «Энгельсий» совхозе. Хlара гектара тlара 28—30 центнер ард. Из да доллакхарча хийн ца дехнача пальтташ тlаьда дохачул 2—3-зза дукхагlа.

СУРТА ТlА: кlа хьокхаш латт.

Е. Соколова сурт.
ТАСС фотохроника.

КПСС ОБКОМЕ

ДОАКЪАРАШ КИЙЧДАР — ТАХАНАРА ДЕКХАР

КПСС обкома бюрос, республика районашка доакъараш кийчдара леламах долча дешага а хьежа, белгалдаьккхаl, ухх шера Нохч-ГlалгlайчеН колхозашкеи совхозашкеи дlаюь баьцаш, силоса лахрхlа йийна хьажкlаш, кхийола доакъарийн культураш дика хьувкъаьх хилар. Дукххача лаьтташка шоллагlа дlайийнай культураш. Дикача хьал тlа я эрий тlаьвина цонаш а. Цу доллача хlамаша йиш хулийт юкъара хьайбаш гlожачей мошачен доакъарарца lалашъе а хlаьта иштта доакъарех цхьа дакъа колхозхойн совхозий болхлойн шоай доалахьарча доахана дlахеца а.

Цхьабаккъа, цхьаболча боахама кулгалхоа, колхозийи совхозийи партийни организацеш а, районий юрта боахама производственни управлений а цу деша кхоачамболаш уйла еш ца хилар бахьан долаш чlоагlа кхерамеча хьала тlа да республике доакъараш кийчдара гlуллакх. Поли силоси дlадахача шера ухх ханага кхачачалца кийчъяь хинначул кlезигагlа гlожс доакъараш кийчдара план 31 процент мара кхоачашъяьцац, хlаьта цхьайола районаш хьажкий силос даьтта хlанз а кхоачашъяй дlайола а еннай.

Къаьста во вlашттехьлаьккхад цу гlулакх Ачхой-Мартана, Грозненски, Наьсарен, Сунженски, Урус-Мартана районий боахамаш. Йол чуэацила тlехьадох ломаш колхозашка, хlаьта эрий тlаьвина баьцаш хlацале йоккалуш а латт. Республика дукххача боахамашка хlанз а чах аргlаш даьдалын-ца. Витаминни баьций хьоар доаккхача агрегаташа бу ме лу болх хилийтац. Кийчдеш долча доакъарий дикал а эсала, сарнагlдоала дезаш я.

КПСС обкома бюрос тlаийцача соцам тlа юрта боахама министерства, кхьча юртбоахама ведомствий кулгалхой, КПСС райкомий, райисполкомий, юрта боахама районий производственни управлений колхозашкеи совхозашкеи доакъараш кийчдара лелама лоаттабу тlаьхьоам эсала хилар. Белгалдоаккх, йол хьаккара, алахьи чахи аргlаш дара, силос йоллара хlара денец бийсаннел йола заданеш хlара отделенега, бригадага, фермага дlахкоачаегlйолча тайпара гlулакх вlашттехьдаккхана дарг ца хилар. Доакъараш кийчдара мел эш болхлой низ, техника, транспортни средствашхьожае. Баьча балха даим итогаш е, кхоачамбоацараш дlадахара сихха де дезар де.

Доакъараш кийчеча бригадаш болхлошта дерзнга хьалаш хилийта деза къахьегама овсарле лакха йолаш болх бара. ба общественни кхача хилийта беза. вlаштехьа а захьа, дlадолале деза кху тlа а материальни поощрени яра гlулакхаш. Техника лелалургlйоацача моттигашка кулгаша болх а беш йол кийчъеш болча болхлошта натуральни преми а лаьрхlа цар кийчалча доакъарех 30 процентага кхаччалца дола доакъараш а цу доакъарий мах а царна дlалурхе могалу.

Ухх гаргарча денощка дерригача чах аргlаш даь даха аьнна деезий арт отталу. Аьла лаьрхlа дукхагlа кийчъе еза тов, шекара сьевлан лордаш, ялатийна лаьрхlа чуэацача хьажкlех юкедиса гlадрмаш, гlидургий кортолгаш гулде деза, хlаьта иштта гуйран бетташ доакхана дудара ерригача колхозашкеи совхозашкеи рожь а кхийола культураш а дlас еза.

Доакъарех силос йоллача хана агрегаташка мамотта дукхагlа цхьана болх байта беза. Силос хьокха комбайнаш на тоъа силоси культураш хьокхача хана найзна оца беза ка боле ялаташи хьахьаь чуэаьча комбайнех. Вlашттехьлаккхана зарден витаминни баьций хьоар доаккхача агрегаташа дийнахьа а бус а нахаддаш балха овсарле лакха йолаш болх белга.

Соцам тlа къаьстта белгалдоаккх, кийчдеш долча доакъарий учет республика колхозашкеи совхозашкеи хоадамболаш тоае езаш хилар, талхарахи лочкьаярахи уж лорадеча lалашде дезаш хилар. Вlаштехьдаккха деза доакъараш хьавlашагlкхетарга хьежжа уж цу сахьате актах хьашшилен лораде кхуча нахага дlалулрен.

КПСС обкома бюрос парте райкомаш, колхозийи совхозийи партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш дехкарийла яьй доаккъараш кийчеча бригадаш колективашта юкъе юбилейни шера планаш декхараш кхоачашдар, юкъара кхайбаша доакъара дийнахьа кхилгга lалашдо дукха шерра социалистически яхь йоаржае.

Октябра сийна

Грозненски ремонтно-механически завода цехашта юкъе яьржача яхье а хьалха латташ хьайоагlа Калугин Васильий Яковлевич керте латтача цеха коллектив. Мехкаьтта оборудованена ремонт еча цеха болхлоша ворхl бетта планал совгlа арахийцар 47 эзар сома махьаа мехкаьттахоаш лаьрхlа йола продукци. Ухх бетта доал кхоачашъеш уллаш кху а лаккагlа за. Ах бетта план тlехкхоачашъяь. Дукха хlанз а эшша хlаналехьа кхоачашъяьй цеха болхлоша бархl бетта план а. Къахьегама овсарле план 12,3 процент тlехкхоачашъяь. Хlаьта арахецача продукцега lабода мах планах дарахlачул 4,1 процент лохбаь. Из бахьан долаш пачхьалкхехна кхедаьа 17,6 эзар сом ахча. Цу цехе къаьстта дика къахьегаш ба слесарь-ремонтник Чичук Олег. Хlара сменах норма цо кхоачашъю 135—140 процент.

СУРТА ТlА: слесарь-ремонтник О. Чичук.

И. Плиева сурт.

ТlАДОАГlАЧА ШЕРА ЧОТАХ

КАРАБУЛАК. (телефонаца). Карабулакски бурувдеттача контора бурувдеттарашка август бетта план ухх деношка кхоачашъяь. Ухх шера дерригa теха бурув 21 эзар гаргга метр я. Бурув тохача керда техникех технологи пайда эцаш, бархl бетта план а тlехкхоачашбаьй контора коллектива. Массехх ди хьалха бурувдеттарий мастер Редьков Николай Васильевич керте латтача коллективо № 150 йола скважина бурув тохача юкъедилха чlоагlа лоаргlамен боккха пайда болаш дола кердадар. Тухана мархкал кийч а беш бурув детта болбелар уж цу скважина. Из болх болаш лаьрхlачул хьалха кхоачашдеш а бархl бетта план.

Хlаналехьа гучаяьлаш я цу конторе бурув тохара шера план кхоачашъяь йола бригадаш. Царех я бурувдеттарий мастера Старшинин Анатоле кулгалу бригада. Хlанз тlадоагlача шера чотах бурув тохаш ба бригадера бурувдеттараш. Дукха хlама да эшшаш шера план кхоачашъяьцац Михайлов Степан керте латтача бригада а. Хlаналехьа ноябрь бетта чотах итташ метраш бурув а теха, уж темпаш кху а лакхъеш кхоачаш а я Губин Николай, Протапов Сергей керте латтача бурувдеттарий бригадаш а.

Конторерча бурувдеттарий бригадах бархl бетта план кхоачашъяь 8 бригада я. Царех а Мисук Виктора кулгалду бригада. Карагlаьначох кхоачаш а беш кху а бурувдеттарийн айденна кхьаьег шар.

Ухх шера тха конторе бурув тоха долалаь тlехьlоаргача, проекталах 5 эзар метр бурув тоха дезача цхьан скважина. Цига болх беш я тlехкlоадега скважина бурув тохара йоккха опыт йола Шкурат Юрий Михайлович керте латта бригада. Бурув тохара болх цхьаккха хьокха совеман ца хулийташ толамца дlахьу цо.

Контора бурувдеттарий доккха совгlаш кийчдаь мехкдаьтта доакхараштa. Ухх деношка царга дlалургья керда ши скважина. Из совгlат бурувдеттарига хетаду Октябра шеiна.

А. БАКАЛЮК,
тха штате воаца корр.

ХЬАЛХАРЧАРЦА

Тха боахама къахьегамхой хlанз йистебаьнаб гурахьа юв культураш — кlа мухх чуийца. Тха бригада механизатораштa юкъе къаьстта дика къахьегаш бар С. Мажеев, Л. Габаев, кхыбараш. Ялат чуэца ха лоацъяра яхье дааьна къахьегаш а аьха, пхьакха а дlа lадлахийташар тхоай сменни заданеш 120—130 процент тlехкхоачаш ца я.

Кхыча тайпара хила йиш а яцар. Кlезига къа дацар оаха гурахьа дена хlара гектара тlара 19 процент ялат чуэцара хьийгар.

Ялат чуийца дааьнал тхо, баьхаа кхашкара балхаш йийлаш а лаьгlденнадаш. Ялат чуийца доалацале а ха аргlаш дар, дийнахьа аьхар. Лаьтта ахара бал-гlалбаьннаб трактористаш Янурканев, Мухулов, Тушуев. Цар хьинаре къахьегарах, тха вlаштехьдаьлар 200 гектара тlа ножниной культураш дlае. Доакъара лаьрхlа йийнай уж.

Кийчдеш латт хlанз гурахьа юв культураш дlае дукхаьта а. Плана совгlа тlехьlоаргача тlаьлхарчарчоамм лаьрхlа дlайийна 280 центнер силосе масса бахьна. Хьанз массатахьан йистедаргда уж балхаш. Дерригa низаш тlадахийтал тlаьхьат оаха силоса лаьрхlа чуэцача хьажкlа питательни жа-кал лохьлалаяхьа из чуийца хьхьа кхьаьегар.

Тха гlулакхо йиш хулийтаргья хьайбаьта кхоачам хилла доакъар lалашъе. Из тlахьатташарна чlоаргlа тха механизатораша кийчду совгlат.

С. ХИРИХАНОВ,
Гудермесски района «Новогрозненский» яхача совхоза механизатор.

ЛЕРХlАР КХОАЧАШДУ

Лакхача къахьегама толамашца чаьхдоаккхаш латт юбилейни шу Грозненски кондитерски фабрика коллективо. Валови продукци арахецара бархl бетта план 16-ча августе 108,6 процент кхоачашъяь цо. Планал совгlа цу деса арахийна продукци 80 эзар сома мехкаьтта ахча. Иштта хlана юбилейни шераа арахецара ца план 107,9 процент кхоачашъяь. Планах лаьрхlачул совгlа арахийна тайп-тайпара конфеташ 83 тонни я. Ер бутт чакхбалалехьа итташ эзараш сома махьа кху а продукци арахеца лерхl фабрика болхлоша. Арахецача продукцета lабода мах лохбарах тlехьпачхьалкхена кходаьб 37 эзар сом ахча.

Иштта лакха толамаш дахарца бехка кхьаьегашбаьна ба нн. Агапова Клавдия, Мартыненко Валентина, Гугиева Яха, Беломыцова Анна, кхыбараш. Царех хlаране юкъера лаьрхlача сменах нормаш 125—130 процент кхоачашдеш.

К. МАГОМЕДОВ.

СОМ ШОРТТА!

Ухх юбилейни шера дика къахьийгад Мичурина цlерагlча совхоза болхлоша шоай пелевараша.

Хlанзале сом чуэцара валови план кхоачашъяьй Исаев Махьмада кулгалдеча бригада члонаша. Пlанах 181 тонни дlабаьда беза 186 тонни сом дlаьбенна. Кху а пlанал совгlа дlачулургба 30—40 тонни lажаш хьачаш. Пlанах 25 центнер мара чуб на лаьрхlача кхойтта га хулача майдан хьа гектара тlара чубенаь 45 центнер сом.

Хьинаре къахьегаш хилар трактористаш нн. Юсупов, Гапанов, завеьевойш Катаева, Магомедова.

Мехка кхьча республикацка сом дlакхаьбийтара гlулакх дика латт совхозе. Масала, 6-ча августе Тюменьски горплодоовощторге дlабаьхийта 62 тонни пхьоалагlча сортах бола аьхки кхача lажаш. Хlаьа дlабахьийта кийчбаьб кху а 40—50 тонни гуйран кхача lажаш.

В. ЯКУШИН,
Урус-Мартана района Мичурина цlерагlча совхоза керттера агроном.

ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА ЯЛАТ ДОХКАРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дузача денна сийца шерра социалистически яхь а йоаржаь Дагестана АССР юртбоахама къахьегамхоша кхоачашъяьй пачхьалкхенга ялат дохкара план.

Ялат дlайийдеча пункташка къахьачай 66,3 эзар тонни ялат (къахкlаш дуrен ца лоаргlаш). Тlехкхоачашъяьй кхачан, долкъара, крупай культураш йохкара план.

Дlахо а пачхьалкхенга ялат дохкаш латт.

(ТАСС).

Биикжалера скважина

Советски Союзе эггара низ болашагlа йолча бурув детта керда установка урагlьнхай Казахски республика малхбузехьарча Бииикжалерча гlомарий арен тlа. 76 метр лакха вышка Баку кийчъяь а хlараяр 1800 говра низ бола звигателаш йолаш а я. Биикжальски бурув детта установка эггара кlезигагlа ши бетта хан ехьа юхаера а я 7 километр кlоарга бурув теха скважина лакха лахьа я. Кхо эзар метрага кхаччалца сомаца lалашмате боккхача тула тlоанах чакхе а яьнна, хlанзалца довзаш ца хиннача туха кlалхара тlоанаш тохаргга скважине. Дукха ха йоацаш болх бе йолаенначна бурув деттача установка бурув теха 92 сантиметр шерен 3600 метр кlоаргга скважина яьккхай хlанзе а.

Реактивно - турбинни хьисапе йа болча шин турбобураца цхьан ханна бурув тохаро Биикжалерча латт километр кlоаргала кхача йиш хулийтаргья аьнна хеташ ба специалисташ.

Иосиф МАЛЯР,
АПН корреспондент.

Мехкдаьтта шоллагlа хьарсам

Дlадахача ухх пхе шера шовзтъха миллион тонн совгlа тlехдика волжски мехкдаьтта кхьачад Советски Союзера Чехословаке, Польше, Венгре, Германски Демократически Республике «Дружба» яхача мехкдаьтта провода чу гlолла. Мехкдаьтта провода хьалхарча аргlан ерригa комплекс болх бе йолаенар дlахуа доагар дукхагlа хьа.

Ухх гаргарча хана Карпаташка мехкдаьтта шоллагlа хьарсам а дилла, мехкдаьтта провода низ дикка лакхбе яьккхай советски мехкдаьттахоша. Цхьа кlезига хальначча гlолла «Дружба» шоллагlа аргlа хьальара балхаш дlадолаь. Бродашта — Украина малхбузехьарча города юкхе. «Южгипротурбопровод» яхача треста специалисташа отташша проекташ, хlаьлдоагlа шу юкъехьаьаша хана йоккха дажмерг йола турбаш lояхка йоалургья Бродашкера Чехословаки Социалистически Республика доазонашка кхачалца. Хlанз боахама а кху Порьына йолча «Трансаравийски» «Большой дюйми» яха мехкдаьтта проводаш цхьана кхачалца хlанзале цу шинне а йаьлагlа йолча «Дружба» яхача мехкдаьтта провода дlоахал кха а 250 километр совгlа тlахкхетарда. «Дружба» шоллагlа аргlо йиш хулийтаргья Чехословаке, Польше, ГДР-е, Венгре шозза дукха совгlа мехкдаьтта дlаувза.

Владимир ПОПОВ,
АПН корреспондент.

ДИЦ МА ДЕ СОАХКА ХИННАР

Массехх ди хьалха хоза хьаж йоагlаш даьла сийрача аьла мутlаран а хьежа доваргдоачача даьнад, тlера Нахьдженеш уж, бос байнаб. Тахан Наьсаре хоттам дика хила безаш ба, сийрда хьеж lуйрана чалх. Цхьухьа шоаш бе а дехка арабаьннаб Наьсар-Кертерча отделене къахьегамхой.

Бокъда йол дlаяхьа йиш йолаш яцар: кlадхара геттара тlаьда я. Цхьабоаршедолаш я:

— Саг гlоргвац, — йоах къоанача. — Малх тlера lотlахlкхетар аьна. Кlалхара йоккха ма лургlий ер. Сихха кlалхаlаьсса деза касараш. Дlаотта цхьаннa лес кха а а лаьце.

Из ва Наьсар-Кертера кховатlара баьнна болх са Евлоев Сайда Бисьаьа. Хlанига волаш денз цонашка болх беш хьаьвагlа из, хов доакъар дола баьвакарг, хьа тlа, цу д. Ер болашагlа хула ха, цуна доагlа гlулакх ба. Цlагlа вагlа маган. Йoa ахархочуна ухх шера хьакъхашка ета халонаш. Шоай доалахой дахрхате а бахьа йол чура бригада вlашагlъелар Бисолта. Ткъо саг ца цуна. Хlаьта тохаро йол чура хьа тlа кхай тlа тохан а, ухх ханна махкахьа бахьцаьбахьа сийрлахла мах тугабаьнна дийнахь.

Кlалтlадоагlача тlаьда хьа касараш. Боккхйча нахарчьха а локкхаш марна тlехьалба ца довш хьежаш кагийча наха Лолаховс Бекхани Аьхьухба Абубакр, Евлоевгlар lаьсаев Исраилен, Козлоев Мовле, кхычар. Царна юкъе дукха ба 9—10 классашка бегlа дешархой а. Уж а оарцагlа баьнаб йол дlакхдара.

40 гектар хулача участка тlара йол тешшаме талхаргlйоацача сьлар делхьа за хилаелахь. Делкьийла тlехкьаргlа ферме кхалахьа баьбал.

...Хала за иштта йол кlадтlайоалаш йокха а ен уха тlехкъегга дlахкахъ. Цу тlа ухх шера наггахьа мара ца д йола йолаш хоза ха а бизза майда а эцаш дlайода. Мишта вlашттехьдоаккаргdar-хьоw. Йоа сихагlа йокха а ешар делахь е.

Отделенерча кертерча зоотехника Шалыжева отташьа проектех цхьан йоакхайча аргlанна юкхе хьунагlаь денача хьоккех «бу» хьелие болабенар болхлой. Юкъе ши кхо метр гlаьмар, лакхелахьа аьнкасьаргаша, е хьастимашца лахьагlа а дувзаш. Иштта кхо са бола «угольникаш» уж тlехтекб 80 метр дlоахал долаш хилар кхьа. Тlаккха хьастамаша литкьаргаца хьакхелга дешарем сехьарни гlандаь хьисапе хьастамаьца лахьагlа кьокки хьатlахlхиттар. Кхай тlара кхайша йола тlаьда йол 25—30 сантиметр сомал а цхьана йол тlа тlакьтбаь. Пох шийн тайпара йол йокъаю «сушилка» хул. Массанахьа а фо чаккхьа цунна (чура яьсса а из). Мелла тlаьта хиннача шера йокха а бисинаб 10 тонни совгlа йол, кхьдола сильошка а дешаеш ыхаш. Массаза а болх худ аргlаш дераш.

Дикача даьна, хlамах дог лазача, кхом беча сага фуннагlа карагlдаргда, лохалургlа.

Бакъда, района совхозий массадолча боахамаша цу вай юцача «Экажевский» совхозе санна терко яц доакъар lалашдара. Хьалха дlаихача шерашка санна «Алханчуртский» совхозера, кхьча совхозашкара хьала май а телаш шоаш ца хила а ерийхьа ннараш а ба районе.

Юкьера лаьрхlача района боахамий шурий пентнерара дlабода мах 18—20 сом за (планал 5—6 сом дукхагlа), дулха центнерага — 210—215 сом (хlама ца эшшаш планах боагlаш хьа мах). Соахха ухх хана доакъар ишта дlадоагlача. Иштта хаьттча эшара санна сагота боацаш хилар да ца.

Хlана вай юцача цифрашка хьежача ховрга ухх шера а цу гlалтех ухказа кхийтта ца хилар. Района ухх шера доахан lалгарадахьаьр 29000 тонни гlожа доакъар эш, хlаьта хlанз lалашдаь 2500 тоннага кхаччала мадац. Хьалхагlа догlаш ца делхача хана кхьеха йол йокха а енна аллийсаш кхашка, вай кхьекха йийцача отделение санна оарцагlа ца балар бахьан долаш. Мел хоза деноц ихал йол чуэца йолаелчахь, бакъда ЦСУ-ра цифраш дукха хувшалуш яц. Дерригача кхаба доакъар дlавахар даргла хьаза аьла ниисса лаьрхlа ча а.

Дукха моттигаш а районе ялаташ чуийцача, хьалхагlа йол хиннача дукха логlаш делхар балхах лаьца гlа кхоачаш тайп-тайпара балхаш хьаьlоаьхlаа-хиннача. Уж ухказа вlалла тераьхкаьлкхийташ. Дикача аьна гlалгlала а ха тlехьа хьакх пеь дукха кхьаьега махьа хьжкlашца вlашагlа е еш силоса йолларгьа из. Мел дагарlа доакъар хургда из дика?

М. ЗАНГИЕВ.

ЮХАМЕТТАОТТАЯЬ ГОРОД

НОВГОРОДСКИ ОБЛАСТЬ. 1967 шера август беттa Старая Русса — теркаме эсий городех йолча цхьаьне 800 шу дизар. Хlанз Старая Руссе ваха саг атта тешаргба-пар ткъо шу хьалха ухказа ерригa яьсса моттигаши чухийрча пlеношш хинна хилархах. Вlаьш шерашка хьа мел даьр гитлеровцаша даьхача хоза а дахь дlадьккхадар. Маларра хьекхка лаьттан букъ тlара дlаьккхадар город.

Хlанз Старая Руссе кlезига къа тlома йохори дагадохийтара. Хlанзарча ханара Старая Русса — 34 эзар саг ваха йоккха промышленни юкъметтиг я.

Халкъага ухача товарашкара денз чоалханерча, хlанзарча ханарча машинашка кхаччалца йола массехк бlаь тайпа lажаш кхерча городерча 13 предприяте продукци дуьнен 39 мехка йоккаш дlахуийт.

Кху а хозагlа хинна lлаьттай 139 шу хьалха денз йолаш хьийоагlа Старорусски бальнеологически курорт. Хlанз цигарча хина, хотташ дарбаш деча моттиго хоачаш нах lалашбу, хlаьта 1970 шу тlаккхоачаш дийнахьа 2,5 эзар саг lалашвеш а хургья я.

СУРТА ТlА: Муравьевски хьаст.

М. Блохина сурт.
ТАСС фотохроника.

ХАЛОНАШ ЭШАЕШ

ЧIоагIа сийлен гIулакх да тха объединенена тIадиллар: эггара хьалхарьяр я тха объединени планированеи экономически стимулированеи кердача система тIа яьнначарех. Ала деза, плани тIайнца социалистически декхараши дика кхоачашдеш объединене коллектив хьайоагIилга. Планал совгIа даьккхад эзараш тонн мехкдаьтта, миллионаш кубически метр газ, 2,2 процент лакхъеннай къахьегама овсарле, 3,4 процент лохдаьд цхьа тонн мехкдаьтта даккхарга дIадолар.

Объединене ерригача промыслашка чIоагIа терко тIаяхийтай материалаш кхом беш дIаахийтара. Организационно-технически мероприятеш ярах 1,4 миллион киловатт-сахьат электроэнерги кхояьй, керда техника, механизации, автоматизации, рационализаторски предложенеш балха юкъескхахьарах шера лерхIаш хилча кходергда 1,6 миллион сом.

Ерригсоюзни социалистически яхье котъяьннараашта юкъе я объединене ворхI предприяти. Уж я «Малгобекнефть», «Сунжанефть», «Горскнефть», «Старогрознефть», «Грознефтегаз» мехкдаьтта-промыслови управленеш, транспортнии бувзамей контораш. «Малгобекнефть», «Сунжанефть». «Горскнефть», управленешта хьожаяьй мехкдаьтта доахача промышленностеи профсоюза ЦК-ан карара кара тела ЦIе байракхаш. Коммунистически къахьегама цIи яккхара яьржача яхье дакъа лоацаш я 60 цех, 52 участок, 235 бригада. Из цIи лелаш я 14 цех, 22 участок, 212 бригада.

Советски Iаьдала 50 шу дузача денна сийленца накъабахара лелаеча яхье дика толамаш дахарца белгалъьннай нн. Яркин, Баширов, Бугиев, Оралин, Бородацкий, Чертоев, Цолаев керте латта бурувдеттарий бригадаш, скважинашта капитальнии подъемнии ремонт еш йолча нн. Панчука, Крамаренко, Кокоева, Гарковенко кулгалдеча бригадай коллективаш.

Хьалха аьнначa бесса дикка алсамдаьннал мехкдаьтта доаккхилга. 1966-ча хьалхарча ах шерапа нийсдича 25 процент дукхагIа даьккхад из укх шера. Къаьстта дукха тIаккхийтад из «Старогрознефть» мехкдаьтта-промыслови управлене — 29,7 процент. Мехкдаьтта дукхагIа даккхарца цхьана даккху къахьегама овсарле, кIезиглу продукцега дIадодар. Иштта цхьа тонн мехкдаьтта даккхарга дIадодар лохдаьд 15,6 процент, хIаьта къахьегама овсарле лакхъеннай 21,1 процент.

Мехкдаьтта дукхагIа даккха вIаштIехьдаьннад бурув геха керда скважинаш эксплуатаце йоалаяра, саца даттачара а капитальни ремонтера а скважинаш йолаялийтара, тIоанашта искусственни низ тIалоаттабара методаш лелаяра, геолого-технически мероприятеш яоа чотах. Мехкдаьтта дукхагIа даккхара доглоахилга дац нагахьа санна бурув детта майдаш ца тоайнча. Иштта, хьал а яь эксплуатаце дIаеннай шиъ централыни тоапни установка, кхы а шеръяьй 93-ча участке сепарационни установка, иштта кхы балхаш а даьд.

Иштта толамаш даьхадале а атта хиннабац вай мехкдаьттахой никъ. Дукха халонаш нийсъеннай мехкдаьтта реализаци еча, материально-технически Iалашо еча. ХIаьта геттара во да капитальни гIишлошъяра план кхоачаш ца яр. Къаьстта мела хилар гIишлошъю подрядни организацеш. Ах шера задани духхьала 56,2 процент мара кхоачашъяьяц. ХIанз укх сахьата мехкдаьтта доахача предприятеша, объединене керттерда производственни отделаша белгалъяьхай е еза мероприятеш. Цар новкъостал дергда плана керттера производственни хьокхамаш, тIайнца социалистически декхараш толамца кхоачашдара. Мехкдаьттахой хьинар айденна къахьегаш ба юбилейни памятни байракхаш яхара.

А. ВАЙНШТЕЙН,
«Грознефть» объединене мехкдаьтта дакнхара отдела воинхагIа вола инженер.

Диагоналаг1а 59 сантиметр хула экран а долаш йола тайп-тайпара бесаш хьахьувкха «Рубин-401» яха телевизораш хьае йоладеннай Московски телевизионни завод. «Рубин-401» яхача телевизорий эггара хьалхара промышленни парти Сийлахь - боккхача Октябра юбилей тIакхоачаш арахецаргья.

Сурта тIа: тайп-тайпара бесаш хьахьувкха «Рубин-401» яха керда телевизионни приемникаш — уж вIашагIъехкача конвеер тIа.

В. Кошевойя сурт.
ТАСС фотохроника.

ТОАЕННАЙ ФЕРМА

Укх тIеххьарча массехк шера тIехьаюсаш яр «Шалинский» яхача совхоза № 2 йола шурий-товарни ферма. Кхоачашъяцар пачхьалкхенга шура йоххара планаш, из иштта хилара керттера бахьанаш дар ферме учет во лелаяр, зоотехнически бокъонаша дIадеххача тайпара хьайбашта гIулакх ца дар. Из гIулакх тоадара чIоагIа уйла йир совхоза кулгалхоша, ферма болхлоша. Ферме хинна дерригa а кхоачамбоацараш хьагучадаьхачул тIехьагIа уж дIадахара де дезаш дола гIулакхаш де болабелар укхаза. Эггара хьалха укхаза интенсивно доахан кхабара теркам тIабахийтар, тIаккха дикагIйола методаш балха юкъейоалаяра уйла тIаяхийтар ферма болхлоша.

Дукха ха ялалехьа массанена хьагучабаьлар цу мероприятех хинна пайда. Нагахьа санна 1966 шу тIакхаччалца ферма коллектив совхове эггара тIехьаюсаш хиннаяле, укх юбилейни шера хьалхарча ворхI бетта коллективо лелаю совхоза дирекцеи парткомеи карара кара тела ЦIе байракх.

Мишта вIаштIехьдаьннад коллектива цу тайпара толамаш даха? Ферма заведующи волча Эстоев Ахьмада дувц: «Из дар 1966 шу дIадолалуш, ферма коллектив собране гулъелар. Массане а дегашка дар хьатIадоагIа юбилейни шу, хIаьта цу собране лаьрхIар дар юбилейни шера совхоза фермашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яккхар».

Цул тIехьагIа хьалха ца хиннача тайпара болабелар фермера болх. Балха юкъейоалаю хьалха латта мероприятеш белгалйоахаш дакъа лоацар берригача болхлоша. хIаьта уж балха юкъейоалаяра цахаддаш тIахьожам лоаттабора массане а.

Цох хиннар хIанз хьагуш да. Юбилейни шера пачхьалкхенга шура йоххара хьалхарча ворхI бетта план 21 центнер тIеххкхоачашъяьй коллективо. Цу ворхI бетта хIара Iаттагара юкъера лаьрхIача 1232 килограмм шура яьккхай ферме.

Ховш мадарра, ахкан замалахьа шура дикка дукхагIа лу хьайбаша, иштта хIара бетта лакхлуш йоагIа хьайбай продуктивность а укх ферме. Нагахьа санна июль бетта хьалхарча декаде ферме ерригa яьккхар 12958 килограмм шура хиннаяле, август бетта хьалхарча декаде из 13960 килограмм хилар.

Уж толамаш дахара керттера бахьан да укхаза даьгIенех бизза пайда эцар. Нагахьа санна догIаш делхаш хилча хьайбаш ялат чуйица даьннача кхашкеи эри тIаьннача баьцашкеи доажаду, хIаьта цу гIулакхо йиш хулийт дIайийна баьцаш дика дегIаяйта. ТIаккха малх болча хана дIайийнача баьцашка доажаду хьайбаш. Цул совгIа доакъара юкъе тоъал дегIа пайдане йола веществаш хургйолаш хьайбашта цахаддаш концентрировании доакъар тел ферме. Дийнахьи буси хIара беттача Iатта шиъ килограмм концентрированни доакъар лу, цох тух а жмых а тохаш.

Укх коллективо даьхача толамаша хьахьокх мелла фермера гIулакхаш во леларах, нагахьа санна къахьегамхой барт тайна, шоай де дезар ховш хилча царна моллагIа а толам баккха карагIдаргдолга. Коллективе дикагIа йолча доярказ Абдулкадырова Мархас тхота дийцар:

— ХьалхагIа ца хиннача тайпара да тха фермера гIулакхаш, хIана аьлча укх шера Советий Iаьдала 50 шу дуза юбилей я. Цудухьа къахьегама овсарле къаьстта лакхъяь къахьегаш ба тха хIара доярка, скотник. ХIаране Октябра сийпа лакхара социалистически декхараш тIайнцад. Аз айса дош деннад ворхIлагIа ноябрь тIакхачалехьа хIара Iаттагара 2500 килограмм шура яккха. Цу тайпара лакхара социалистически декхараш тIайнцад скотникаша а.

М. Абдулкадыровайла тIехьа ца бусаш болх бу дояркаша Расуева Хазас, Хамзатова Халипатас, Яхиханова Сацитас, кхычар.

ТIадоагIаш латт Iа а. доахан Iангара дахара хIанззе а кийчо еш ба укх ферме. Фермана юхе хьатIазза дIаоттадаьд дерригa а кийчдаь гIожа доакъар. Укх деношка доладаьд силос Iалашъяра балхаш а. «Оаха яьча расчеташка хьежача дерригa тхона эшаргдола доакъар Iалашде вIаштIехьдаргда тха», — йоах Эстоев Ахьмада.

А. ГАДАБОРШЕВ.

«ПОЛОЖЕНИ» ЭРГАЯККХА ЕЗА

Хьалха санна Iа хьатIадоагIача хана хьунагахьа хьежа безац хIанз МалгIабике бахача наьха. Дукха ха чукказа (городе) дахча кхатехка пишкаш йицъенна. Мехкдаьттаца лаьттa кIалхара хьальуха газ я хIанз наьха цIеношка, промышленни предприятешка, учрежденешка, организацешка йоагар. Из дарегIа, цIена, атта я.

Юкъера лаьрхIача дийнахь-бус городо йоагаю 15—18 эзар кубометр газ. Кхы а дукхагIа хургья из укх пятилетке Вознесенске хьалъеш латт йоккха котельни. Бахача наьха цIенош, наха болх беш йола моттигаш дIайхача хиво йоахьергья. «Алханчуртский» совхоза Кердача Редаите хастта дIачуйилла яргья газ, 1970 шу хIатIакхачалехьа газ йоагаргья СоагIапча, Инаркъе, Долакоа.

Вешта аьлча, тIехь-тIехьа лакхлургба газа лоархIам. Из цхьа оагIо я.

Цун эшарга, беча пайдага хьежжа доал де деза газа, ха деза из кхераме йолга, цо кIезиг-дукха хьо ледар хилча доккха зе дергдолга. Бакъда, из хац МалгIабикера цхьайолча организацей, предприятей кулгалхошта. Царна мотт газ эшшача ханна хьал а лоталуш, тIаккха дIа а йовш хила декхарийла йолаш санна. Уж дIахьожаргбац газови трубашка, кхаш, кхычахьара хьатIавецача саго шоаех бехк бакккхалца.

Ховш да уж санна болча наха пачхьалкхенна дикка зе делга. Дахача шера февраль бетта автобоахама начальник чувола кабинет IуйрIйна нах хьабаьхкача чу мел йола хIама а яьга, кхесса дIаахийта кораш а долаш яр. Бахьан — саг дIа ца хьажарах ехача турбах гIолла газ хьаихай сахиллалца, тIаккха сатоссаш уборщица хьа а ена цIилеторг согташе а газ ийккхай (уборщица ца леш дика йисар). Укх шера Iа юкъе кхьачча ханна цхьан-шин бетта бийла болх хилийтар газо Кердача городерча котельне а. Цига чIоагIа ийккхаяр из. Иштта кхычахьа а хиннай уж санна моттигаш.

ХIанз йолча положенех газ йоагаеш мел йолча организацей, учрежденей, предприятей кулгалхой декхарийла ба духхьала газа оборудовании лорае, пунна доал де шиъ - приказаца инженерно-технически болхлоех цхьа саг а оттаваь цо из декхар кхоачаш мишта ду хьожаш тIахьожам лоаттабе. Из деш дукха нах бац МалгIабике.

ХьалхагIа газ йоагаеча кхоачамбоацар нийсделча, гIалат дича кулгалхочоа ахчанца гIод тохар. Шийх алапех дIабала безаш хулар хиннача зена мах. ТIаккха цхьаннена дагадеха хургда-кх из гIулакх лертIа дац аьнна, из положени хийцар. ХIанз кхыча тайпара тох гIод.

Нагахьа санна технически правилаша еххача тайпара газ йоагаелга вIаштIехьа ца доккхе газ вIалла йоагоргйоацаш дIакъовл. Из ба цу кердача положене эггара лирагIа бола кхерам, бехктокхам. Бакъда, цу гIулакхо кулгалхочун Iа яха дукха дог лазийтац, цу тIа из бахьан долаш хинна хIама ерригача предприятена Iадкъ.

Дукха ха йоацаш ремонтно-механически цехе (начальник нов. Яндиев) газа боахам вIалла ла йиш йоацаш во лелабелга гучадьлар тхона. Кхозза-диазза хоам бир оаха начальникага, бехк баьккхар. ХIама хиланзар. Цех газ дIа ца а луш йитар мара кхы де хIама хиланзар тха. Диззача шин дийнахьа болх ца беш лаьттар цеха эггара бехктокхаме йола участкаш. Кулгалхоша аккташ оттайир газ ца хилар бахьан долаш производство сецай аьнна. Кхы а тхоах бехк боаккхаш бар уж. Оаха законо, положене яххар даьд. Газ дIаешначул тIехьагIа а кхы хувцаденна хIама хиланзар цехе, хьалха санна тIахьожам боацаш я газови оборудовани.

Цхьа Яндиев хинна Iац цу тайпара из гIулакх бехктокхаме ца хеташ леладер. Уж дукха ба, из аз гойтама лоаладаь масал мара дацар. Со ала гIертар-м кхыдар да. ХьалхагIа бехке болча кулгалхошта шоашта материальни зе хургдолчча тайпара из гIод тоха йиш йолча хана, газови боахам лелабеча хIанз санна дукха дацар кхоачамбоацараш. Из керттерачарех цхьа бахьан долаш санна хет сона.

ХIара газ йоагаеча производственни участке вола кочегар, истопник шоай гIулакх довзаш, газ лелае ховш хила веза. Иштта йоах из инструкце тIа а. Малав уж Iомабе декхарийла вар? Цу гIулакха лаьрхIа вIашагIъехк курсаш (тханнига уж курсаш вIашагIъехк горгаза конторе). Бакъда, цига нах бахийта, уж кийчбе, из специальность эшилга дIахайта декхарийла вар кулгалхо ва. Кхы а дикагIа да газови боахама тIахьожам лоаттабе аьнна оттаваь бехктокхаме вола саг ше из гIулакх дика довзаш, курсашка деша ухаш вале. Цо балха тIера ца боахаш Iомабергба болхлой.

Фу ду оаха уж кхоачамбоацараш, гIалаташ тхоай балха юкъера дIададахара? Укх тIеххьарча хана города кулгалдара органашка дIахайтад оаха из гIулакх. Цу хьакъехьа КПСС горкоме лаьрххIа бюро хиннай. Цхьабола кулгалхой бехктокхаме эзаб.

ХIанз 100 совгIа саг горгазе курсаш яьха ваьннав. 80 саг деша вагIа, хIаьта верригa а города эшар 400 специалист ва.

С. МАМИЛОВ,
МалгIабикера газотехнически инспектор.

БЕРКАТЕ КЪАХЬЕГАМ

ХIанзчул ялх шу хьалха Шелковской райончa «Красный пахарь» яхача колхозе гаража заведующелла болх бе волавелар Степан Иванович Башкиров. Опыт йолча транспортника безамца карайийцар керда гIулакх. Бакъдар аьлча, цунна ца довза гIулакх-м дацар из: цул хьалхагIа ткъаьх совгIа шу даьккхадар цо Грозне автобоахамашка болх беш.

Степан Ивановича бIу къожа беш дене а кIезига дацар дIадола а даь, чакхдаккха дийзар. Колхоз цу шерашка дикка чIоагIбенна, къахьегам вIаштIехьбалар лертIазаьнна боахам хиннабале а, гаража доал дара юкъе дукха дар тоаде дийзараш. Юххера а цунах тийша дар автопарка хьал даим дегIаухача колхоза мухьаш дIаса кхахьара эшараашта нийсса хулийтилга.

ТIеххьарча шерашка кхы а детIабенаб боахам. Цо дIадехар автопарка балха кIоаргагIа духтIавувлилга, моттигера хьалаши опыти теркал а еш, Iилман ларда тIа из вIаштIехьбоахилга. Из тайпа дешаш дар юххьанцарча денощка денз С. И. Башкирова карайийцараш а.

Дукха ха ялалехьа цунах беркат дувла доладелар. Паркерча машиний дуккхал эрга ца ювлаш е хайра алсам ца ювлаш хиннайолашехь а цар дIа-са кхухьа мухьаш шерагара шерага алсамдувлаш хьадаьхкад, парк мухьаш дIа-са кхахьарах массаза а лоацача ханашка лоархIаяьй. ХIанз гаража заведующе, доккхал делга а ходолийташ, йоах:

— Сона дагадоагIаш цкъаьцкъа городера автомашинаш йоахкийтилга дийхадац колхозо.

ХIаьта гаражага шийга хьожаргда вай. Йоккха майда шин оагIора чуерзаяьй еттача кирпишкех яьча гIишлошца. Гуш я царгIатта машинаш чухоша итташ боксаш, царех хIаране цIатIа — шо-шоай номераш. Цар чу латт автомашинаш. Латт аьлча а... хIанз-м латталийхьогI. ДукхагIча хана болх беш я транспорт. Из, я ялат элеваторе дIаувзаш, силос кIоагашта тIаувзаш, йол жа Iулаш Iа доаккхаш хургдолча моттигашка тIаувзаш...

Хьажалаш цу хьакъехьа эггара терказегIча цифрашкеи бакъдарашкеи. Колхозе я мухь кхухьа а, специальни а, легковой а 50 автомашин. Дахача шера цар баьча наькъах берригa а вIашагIтехача 1.852.428 километр хул, хIаьта цунах мухь тIаболаш баьча наькъах 900 эзар километр гаргга а хул.

Цхьабакъда, укхаза дуденарех кхоачам а хинна Iе Iемабац.

— Оаха дош деннад, — йоах гаража заведующе, — укх шера гаражага болх булуш хилар дикка лакхде. ХIаьта оаха из кхоачашдергхилар шеко йоацаш а да.

Из бакъхилар гойта санна, керда документаш хьа а хьувкхаш, дIахо а дувп цо:

— Хьайлахь, укхаза къаьгга гуш да оаха хьалхарча ах шера чухьа дикка боккха гIа дIахьалхабаьккха хилар, нагахьа санна дахача шерарча цу юкъагIарчунца из нийсбича: баьча наькъага, тоннажага, автопарк балха кийча хиларга диллача. Къахьегама овсарле лакхъеннай. Цо тхо гIалсарле лакхъеннай. Цо тхо гIалкхувл, хIана аьлча оаха де лаьрхIар кхоачашхулаш доагIа.

Сендухьа да толам балар? Мичал цун овлаш!

Гаража коллективо, цкъа-дале, къовсам лоаттабу шийх коммунистически къахьегама коллектива цIи тиллийтара бокъо яккхара. Из къовсам, лертIа терко а йолаш, шера боаржабаь делабу, из дIабола а баь, хьалкхоабараш коммунисташ ба, хIаьта царех дукхагIбараш дукха ха йоацаш мара комсомольски хан чура баланза хилар а да белгалле доагIаш. ШоазлагIа-дале, партийни комитето мабоагIа достам а беш лелабу гаража болх. Укхаза хьалххийнаб во а боацаш бола общественникаш: Ф. Б. Авешников, Сатай Сакуев, И. А. Билетов, В. П. Тучин. Уж берригаш а шофералла болх беш ба, башха дика коммунисташ ба.

Камаьхала ювлара бахьанех вож — из да коллектив кхотаенна, цхьоагIо йолаш хилар.

—ХIаьта ка бола ялаташ чуэпача деношка тха коллективо ше боккъала а дика оамалаш йоахкаш, тIехдика болх булуш йолга дIахьокхаро тхо гIад а дигал.

ХIанз толамца чакхъьннай ялаташ чуэцара сихъенна ха. Цхьабакъда, цу хана дукхаьннтта тIехъяьнна йоккхий халонаш эша а еш шоаш чакхбоалар диц ца луш дукха ха йоаккхаргья Петр Катусина, Тимофей Кочеткова, Иван Пестунова, Евгений Гетманцева — берригача гаража шофераша, слесараша, электрикаша, цу ерригача йоккха йоацача коллективо, коммунисташа а парте боацараша а.

ХIаьта из дIаяха, толамашна чакхъяьнна ялаташ чуэцара балхаш сихденна ха дагаехача хела юхь тIа раьза хилара велакъажар даланза-м колхоза завгар Степан Иванович а вусаргвац: халонех ца къахкаш, хьаьнала къахьегарах къахьегача сага массе а хана беркат дувлаш, кхоачам хулийташ, дог гIоздоахаш ма дий!

Г. ЛАТЫШЕВ.

КХАШКАРА—ТИКАЧУ

Кердадарий Кепайоазон Агентства газет дешараашта язъю СССР яйгачеи кхачани промышленноста машинаши прибораши яра министра заместителан Глаголев Дмитре статья. Из кепатеха хургья август бетта арадоалача «Наука и жизнь» яхача журнала номер тIа.

УКХ пятилетке экономика айлареи къахьегама овсарле лакхъялареи ларда тIа халкъа материальни хьалторо дIахо тоаергйола гIулакхаш да чакхдоахаш... Лакхбу къахьегамхошта культурно - бытовой гIулакхаш дара боарам, торговлии общественни кхачеи тоабергбола гIулакхаш да деш».

(«Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу» яхача КПСС ЦК Тезисаш тIара).

Адамий истори айхха дувзаденна да кхачан продукташ яхарца, дIаоттаяь лоаттаярца, чакхъяхарца. Цхьабакъда мел тамаш йолаш дале а, укх тIеххьарча ханнаьца кIезигагIа прогрессивни дола боахама дакъа хиннад кхачан индустри. Iилмеи техникеи чIоагIа дегIанха дале а, кхачан промышленносте хIанз а дукха да кулгашца кхоачашдеш дола хала балхаш, дуккха бIаьшереш хьалхагIа денз лоадама ца хувцалуш хьайогIаш йола методаш я цига пайда эцараш.

Статистико хьахьокхачох, из бахьан долаш хIара шера шоаш хьаеш йолча кхачан продуктех кхоалагIа дакъа доаду адамаша. КхоалагIа дакъа — из йоккха цифра я. Цунах кхетадеш да, юрта боахамаи потребителаи, е образно аьлча, кхайнеи тиканеи юкъера этап мел лоархIаме я, кхетадеш да, кхачан промышленноста машинашъераашта хьалхашка латта декхар цIенхаштта хилар а.

Тахан, цIаккха а ца дайнача тайпара, дика гуш да кхачан продукташ дIакхахьара, дIаоттаяь лоаттаяра, чакхъяхара процессашта массе оагIорахьара механизации автоматизации ярца, Iилманеи техниканеи эггара тIехьагIа карагIдаьннарий ларда тIа уж эргайоахаш тоаярца мара кхачан продуктай дикали чами ше мабарра хилийтеи уж йовлка юкъера дIадаккхеи йиш ца хилар. КПСС XXIII-ча съезда Директивашка духхьал из бахьан долаш оттадаьд кхачан промышленноста дерригача доакъошта 1970 шерале технологически оборудовани 1,5-зза дукхагIа а торговлеи общественни кхачани предприятешта йола оборудовани 1,7-зза дукхагIа а хьаелга.

Практико хьахьекхад, опыт дIаюха эцаро массаза а Iилмаи производстваи моллагIа а дакъа дегIакхувлара доккха новкъостал деш хилар. Цу гIулакха лаьрхIа укх шера май бетта СССР Министрий Совета решенех Москве вIашагIъеллаяр кхачан промышленноста лаьрхIача хIанзарча механизированнии автоматизированнии оборудоване, упоковочни оборудоване, тарнспортировка средствай дунеи халкъашта юкъера выставка — «Инпродмаш-67».

Советски Союзо выставке енар йоккха а массе тайпара а экспозици яр. Мехка юбилейни долча шера цун 350 экспонато 160 гаргга йолча предприятеи организацеи продукце— вай наьха хьал-торо тоаяра тIаерзаяь Советски пачхьалкхено нийсса чакхйоахача политика аспектех цхьанне итог йора. кхачан промышленноста производственни процессашта автоматизации механизации яра гIулакха вай Iилмахоштеи конструктораштеи карагIдаьннараш хьахьокхар. Из иштта хилар бакъдолга ховргда Советски Союза павильонашка хиннача кхыча мехкийи советскии специалисташа язъьча дуккхача отзывашка хьежача. Кхы кIезигагIча хьокхаме дац советски машинаши оборудовании телара хьакъехьа яьча дуккхача переговораша бакъяь дола доазол дехьарча хьаьший коммерчески хьашт а. Выставко болх беш яьккхача хана цун коммерчески центре кулгаш яздаьд бIаь миллион сом гаргга мах болаш йолча контракташта.

Кхыметтел Советски раздела экспозици тIахьежжа йовзаш хилча а хов, дай-мехка кхачан индустри малагIча наькъаца дегIаух, вай Iилмахоштеи конструктораштеи хьалхашка латта декхараш малагIаш да. Цу тайпарча декхарех цаI — дукха кхачан продукташ чакхйоахачарна халача процессашта механизаци яр. Из кхоачашдара советски конструктораша балха овсарле лакха йола дуккха машинаш дагалаьцай. Масала, выставке хьокха оттаяь я Венгри, Польша, Румыни, Австрали, Ирак, Япони санна долча мехкаша шоашта эца бокъо яьккха йола пельмениш кийчъю башха - дика автомат, сахьата 500 килограмм сосискаш арахецаш йола ерригa а механизациянь поточни лини, вафельни пелингаш чу йоалла дикагIа йола морожени хьаяра автоматически лини. Хьажа ухарий уйла чIоагIа тIаозаш яр ялати Iов йоаха культураши чакхйоахача вай машиний комплекс а хIаьта иштта маькх, пирожокаш, пончикаш, бедах яь кхыйола хIамаш йотта автоматизированни оборудовани а.

Эггара цIенхаштагIа йола проблемай комплекс ювзаенна я кхачан продукташ дIаоттаяь лоаттаярца — цига эггара дукхагIа хул зенаш. Цудухьа цхьа бахьан доацаш дац выставкерча ерригача экспонатех кхоалагIа дакъа расфасовкаи упаковкаи процессашта автоматизаци яра дешашта хетадаь хилар. Цунах дукхагIча даькъе терко яьр продукташ йIаьххача хана ца талхаш йоадаелга Iалашдергдолаш йола упаковка яр.

Упаковка яра дешаш асептика дешашца айхха дувзаденна да. Уж къоасталдулургдац химически промышленностаца цхьана йолча автоматика мара. ХIанале йолаш е кийчъеш я къаьстта шоай тайпарча полимерии пленкашка коачачеи чIоагIачеи продукташта асептически упаковка автоматически е йиш хулийташ йола машинаш. Иштта хьаяь я боча сом ца талхийташ лорабеш йола хиво йошаю пленкаш а. Продукт дика лораеш тIайоалла из пленка хиле кIеж а теха атта дIаяккха йиш я тIера.

Даьча тохкамаша хьахьекхад, цхьайола продукташ керда йолча тайпара йIаьххача хана йоадае йиш хилар, нагахьа санна уж вакуума чу е инертни газа юкъе йохке. Инертни газо, продукта дикали чами хувца а ца болийташ, из шир ца йоалийташ йохха ца йолийташ лоаттаю. Продукташ гермитизированни пакеташта юкъеехкаши царна цу юкъе эшшаш йола атмосфера лоаттаеши йола автоматаш хIанзле а хьаяь йолаш я. Хьаяьй бактофугаш яхараш санна йола аппараташ а. ТIехьагIа е пастеризаци а, е стерилизаци а е езарг йоацаш бокъонца бактериологически цIенъю цар шура: стерильни гемитизированни пхьегIа чу етта из шура кхыметтел йIаьххача хана лоаттайнча а. Iаттагара Iоьккхача хана санна керда йолаш истола тIа йоагIа. Кхетадеш да, цу доллача хIамаша холодильни техника юкъера йоаккхаш ца хилар. Выставкерча Советски разделе бIаргаго йиш йолаш яр продуктай чами дикали йIаьххача хана ца йойташ лоаттаю шийла хранилищаш а йолаш тайп - тайпара холодильни шкафаш, прилавкаш, витринаш, торгови аппараташ.

Iилма дуккха тайпаш да тахан кхачан промышленноста «болх беш». Белгтала аьлча, нийсагIа йола физически методаш толаме юкъекхухьаш хилар хьахьокхаш я дунен тайп-тайпарча мехкашкарча специалистий уйла чIоагIа тIазза йола советски ультразвуковой установкаш. Дулхеи шурийи промышленносте оборудованена стерилизаци яр, чхьагIараши комсий хиши сийрдадахар, цу тайпара эмульсеш кондитерски производстве кийчъяр, яьрчийи кхыча оборудованеи оагIош тIа гIоа ца йижийтари дIаяккхари санна йола технологически процессаш кхоачашъе лаьрхIа я уж установкаш.

Ца хьоахадеш дита йиш яц кхачан продукташ тIайоттар, дIакхахьар, Iойоассаар санна дола дешаш а. Цу операцеша дукха хаи низаши дIалоацаш хиларах лаьтта Iац гIулакх — дуккхаза а моттигаш нийслу продукташ талхаши хIалак хулаши. Цудухьа укх пятилетке вай мехка дуккха а дукхагIа хьаергья мухьаш дIакхахьареи тIадоттар - доассадареи балхашта комплексни механизаци ерг йола машинаши оборудовании. ХIанзлехьа хьадага а лаьца, арахецаш я хьоар, шура, мола хий дIакхухьа цистернаш, маькха - булкаех йола хIамаш, дулха бIарчча тушаш, сихха талхаш йола продукташ дIакхухьа къаьстта шоай тайпара автомобилаш.

Кхачан промышленноста машинаши механизмаши хьа а еш конструктораша бицбац ийдархойи цар хан. Кхачан продукташ йоххара автоматизаци яр уж хьаярз балхашта еча автоматизацел кIезигагIча лоархIаме яц. Вай мехка я цхьац-цхьацчадола товараш — сосискаш, фасованни даьтта, шушашкара шура, сигареташ, кхыяраш йохкаш йола дуккха автоматаш. Коача, шоай боаэмера кхачан продукташ генарий даьтта, дIайха кофи, какао, сокаш йохкаш а я автоматаш. Цу устройствай дуккхачар конструкцешка шерра юкъедихьад электроникана эггара тIехьагIа карагIдаьннараш.

«Инпродмаш-67» — хIанз пхеззлагIа СССР-е еш йола дунен халкъашта юкъера специализированни выставка. Цун результаташа цIаьхха а бакъдир дунен халкъашта юкъера экономически бувзамаш шердара даькъе, доазол дехьарча мехкашца цхьана вай Iилма - технически гIулакхаш леладара даькъе Советски пачхьалкхено чакхйоаха политика нийса хилар.

(АПН).

БОЛГАРСКИ КИНЕМАТОГРАФИСТИЙ ЮБИЛЕЙНИ СОВГIАТ

«Вай Октябрь» — иштта цIи йолаш да Россе хиннача Октябрьски революценеи граждански тIемаи юкъе дакъа лоацаш хиннача Болгарех дола диззаметражни документальни фильм. Из хIанз Одессе доаккхаш да. Цул хьалхатIа болгарски кинематографисташа съемкаш яьй Ленинграде, Кишиневе, Махачкале.

Режиссера Бурян Энчева хоам бир, Одессе оператораша cурташ доах граждански тIемеи революцеи событешца ювзаенна йолча памятни моттигий, легендарни Жанна Лябурб чуIийнача квартира, болгарски коммунистически группай штаб чухиннача Великий Петра цIерагIча улица тIарча цIен, болгарски коммунистий собрани хиннача Привозной улицагIарча цIен, хIаьта иштта хIанзарча Одессерча исторически памятни моттигий а, аьнна. Шерра хьахьокхаргда Болгаре Халкъа Республикацара города - турпала вежарашха дола бувзамаш.

— Керда документальни фильм — аьлар режиссера, — Советски пачхьалкхен 50 шу дузаш болгарски кинематографисташа кийчдаь совгIат да.

Иосиф ПИКАРЕВИЧ,
АПН корреспондент.

МОНРЕАЛЬ. «ЭКСПО-67» яха Дерригдунен выставка. Выставка болх дIаболабелча гIоне 10 миллион саг хиннав Советски Союза павильоне.

СУРТА ТIА: выставке бахараш безам тIа а баха Советски Союза павильонерча экспозицега хьежаш ба.

ЧТК—ТАСС сурт.

«СЕРДАЛО»
2-гIа оагI. 22 август, 1967 шу.

НИЙСА ЛЕЛАЕ СЕВООБОРОТАШ

1965 шера хиннача КПСС ЦК мартовски Пленуме белгалдаьхар укх тIеххьарча шерашка мехкарча дукххача колхозашкей совхозашкей севообороташ телхаь а юртбоахама культурай агротехника элементарни бокъонаш ца лелаяь а хилар.

Iилманца бакъъяь йола нийса севооборотащ производствана юкъекхахьара гIулакх во латт вай республике а.

Iилманца бакъъяь севооборот лакхача агротехникаца, органически минеральнии удобренеех шерра пайда эцарца, хIаьта иштта комплексни механизаци юкъекхахьарца а цхьана тарьеш лелае еза.

Культураш хувц-хувцаш дIаер дика хилар сенах латт аьлча, из латт, хьатIаяьннача хIамаша лаьтта хьаьндеш, культураш тайп-тайпара хьалаш хулийташ, цу тайппара севооборотера тIехьа-тIайоагIаш йола культура хьувкъаяра цо аьттув боаккхаш хиларах.

Юртбоахамерча тайп-тайпарча культураш эша лаьттанцара хьоанал а бе-бе хул. Масала, ялата культураш дукхагIа эш азоти фосфори, корнеплодашта (шекара свеклана, кхыяраш) — калий, бобови культураш — кальций.

Цудухьа цхьа культура массехк шера вIаштта цхьан кхай тIа дIаювш хилча, цо цхьан оагIорахьара мара пайда эцийтац лаьттанцарча хьаьнача веществаех. ТIаккха, хьоанала тайп-тайпарча элементех цхьатаррарча боараме эцац пайда, хIаьта из бахьан долаш лаьттанцара цхьа тайпа элементаш вIалла пайда ца эцаш юс. вожаш сов дукха хьаувз. Культураш нийса хувцайолийташ хилча, лаьттанцарча керттерча хьоаналех пайда эцара даькъера из диспропорци дIайоал.

Тайп-тайпарча культурай овлай система а тайп-тайпара хул из дегIаахара йолча торонга, лаьттах кIоарга чуйодаш хиларга, лаьттанцара хьоаналаш йошаен хьаувзен низ кхачарга диллача. Царех цхьаяраш (овлаш кIоарга ухийта, бобови культураш) фосфорнии известковии соединенеш йошаен хьаувзен дика низ кхоачаш я, вокхар (злакови культурай) — из низ лоадама бац. Бобови культураша шоай овлашка гIолла азот ют лаьттанца, хIаьта вож культураш из де низ кхоачаш яц.

Севооборота юкъера культураш хувц-хувцаш дIаеро новкъостал ду оасарца лоаттабеча къовсама. Масала, гурахьа ювча культураша (къаьстта а кIиво тоъал дика щенду лаьтта оасара дукххача тайпаех. МугIараштa юкъе нух тохкадеш йола культураш дIаеро (шекара свекла, гидуаргаш, коартолаш, кхыяраш) вай кхаш геттара дика щенду оасарах а, хIаьта цунца цхьана юртбоахама культураштa зуламдергехи лазарехи а. Хьалха дIайийна кIал хинна культура чIоагIа лоархIаме я тIехьа-тIайоагIачоа. Царех цхьаяраша лаьтта хьаьнду, хIаьта вокхар — яькхду. ХьалхагIа дIайийна кIал хилча пайдана хиларга диллача, укх тайпарча группашта екъа мегаргья культураш: эггара дикагIа яраш—ка бола ялаташ, бобови культураш, хьажкIаш, шекара свекла, коартолаш, морковь, харбазаши пасташи, цкъа дIайийча дукххача шерашка тIаювла баьцаш; дикагIа яраш — доакъарийна дIаюв корнеплодаш, гидуаргаш гурахьа дув ялаташ; мегаргьяраш—доакъарийна лаьрхIа шерра-шера дIаюв баьцаш, Iов йоаха культураш; вогIа яраш — бIаьстан юхье дув ялаташ.

Бакъдар аьлча, тессача удобренешка, культураштa гIулакх дарга, царел хьалхагIа дIайийна кIалхиннача культурашка хьежжа хувцалургба цар лоархIам а.

Севооборотий хьалла йола схемаш оттаеча хана теркалъе еза боахама специализаци, паччахьалкхен поставкаш кхоачашъянза ярг ца хилар, юртбоахама продукташца боахамо ший чухьара гIулакхаш кхоачашде дезаш хилар, хIаьта иштта цахаддаш лаьтташ хьаьнде дезаш а деррига лаьттаех дика а бизза а пайда эцанза баргбоацаш хилар.

Масала, Шаьла районерча «Джалка» яхача совхоза севооборотий укх тайпара схемащ могаю: севооборот № 1 (хий дехкача лаьтташка) — ялата-бобови культураш, гурахьа дув кIа, шекара свекла, ялатийна лаьрхIа хьажкIаш, гурахьа був мукх, цкъа дIайийча дукххача шерашка тIаювла баьцаш; севооборот № 2 (хий ца дехкача лаьтташка)—гурахьа дув кIа, аьла лаьрхIа суданка, мошача доакъарийна лаьрхIа гурахьа дув ялаташ, гурахьа був мукх) мошача доакъарийна лаьрхIа вIашагIа а эбаь дIабув вико-кен.

Нохч-ГIалгIайчен тайп-тайпарча лаьттай-климатически зонашка севооборотaш а тайп-тайпара хила тарлу кхай дукхалга диллача а дIаювш йолча культурай тайпашкен биологически башхалонашкен диллача а.

Лаьтташ леладеча моттигашка хIанз укх сахьата дукхагIа даьржа севооборотий тайпаш ераш да:

1). ДIаювча культурай лоаттамга диллача — кхашкара, доакъарий, баьцадаарий.

2). Лаьттай хьоанал юхаметтоттаярга диллача — нух тохкаш йола, плодосменни, сидеральни культураш.

3). Специализацега е керттерча культурашка диллача — ялатий, свеклай, ялата-коартолий.

4). Кхай тайпашка диллача — двупольни, трехпольни, многопольни.

Республика колхозашкеи совхозашкеи севообороташта юкъера культураш хувцилга оттадеча хана хIара дIаювш йола культура цунна пайдана йола культура кIал дIайийна хиннача кхашка дIаювргйолча тайпара вIаштIехьдаккха деза гIулакх.

Кхетадеш да, культураш хувцаялийтара схема ерригача республикана е кхыметтел лаьттан-климатически хьалашка диллача цхьан зонана цаI хургйолаш оттае вIаштIехьа ца хилар. хIана аьлча хIара боахама ший да къаьстта хьалаш.

Хий дехкаш доацача шаьрача арен, Тирка йистерча, центральни зонай лаьтташка дIае хьаштдац цкъа дIайийча дукххача шерашка тIаювла баьцаш, хIана аьлча буц а йол а геттара кIезига йоала укхазара. Нагахьа долча шера мара дика хьувкъац цига цкъа дIайийча дукххача шерашка тIювла баьцаш. Уж зонаш гурахьа юв культураш тешшаме хьувкъае аьттув боалийтаргболаш йола йоачаш хулаш ца хиларах белгалйоалаш хиларца дувзаденна кхашкарча севообороташтa юкъедахьа деза щенача пара кха. Кхашкарча севооборотaшкара йол яхара паровой кхашка гурахьа був мукх аьла лаьрхIа дIабер гIойленагIа да, хIаьта цо йиш хулийтаргья май бутт юкъе кхачалехьа уж мукъа а далийта, гурахьа юв культураш дIаера кийчде.

Цу зонай хьалашка гурахьа дIайийна культураш бIаьстан юхье йийнарел тешамегIа хьувкъ, цудухьа севообороташтa юкъера цар дIалаца деза нийсса ах лаьтта.

Республикерча шаьрача арец, Тирка йистерча, центральни зонай хий ца дехкача лаьтташка культураш хувцаялара схема укх тайпара хила тарлуш я: доакъарийна лаьрхIа гурахьа був мукх дIабийна пар; гурахьа дув кIа вIаштта шин шера; ялатийна лаьрхIа хьажкIаш; силоса лаьрхIа дIайийна хьажкIаш; гурахьа був мукх; шерра-шера дIаюв баьцаш.

Шелковскойи Наурскийи районий гIум йолча лаьтташка севооборотах гурахьа дувча кIина меттел ялатийна лаьрхIа дIаде мегаргдa гурахьа дув рожь.

Гидуаргаш дIаювш долча боахамашка цунна лаьрхIа хьакъоастаду силоса лаьрхIа дIайийна хьажкIаш тIахиннача лаьттаех белгалара дакъа.

Керттерча даькъе доаккхар моща доакъар а долаш йола доакъарий севооборотaш юкъекхахьа еза доакъарий культураш кхы а хьалхагIа чуэца йиш хургйолча тайпара. Масала: щаькха а доакъарий культураш дIае йиш хургйолаш доакъарийна лаьрхIа гурахьа ялаташ дIадер; мошача доакъарийна лаьрхIа хьажкIаш; доакъарийна сорго; силоса лаьрхIа хьажкIаш дIаер.

Шолжа, Тирка, Гудермеса довкъий къилбаседенгахьарча босешка доакъарий севооборотaш юкъейоалае мегаргья цкъа дIайийча дукххача шерашка тIаювла баьцаш юкъе а ухийташ.

Цу зонай кхашкарча севооборотий хий дехкача лаьтташка дIале мегаргдa гурахьа дув кIа, хьажкIаш, люцерна, хIаьта центральнии Тирка юхерчен зонашка — шекара свекла.

Центральни зонерча хий дехкача лаьтташка, цхьадолча хьалха латтача боахамий опыто хьа махьоккхара, тоъал йоккха моттиг дIалоац массаза а баьцадаарий севооборотaшка дIанийсъеш йолча баьцадаарий культураш укх тайпара хувца а йолийташ: люцерна, люцерна, баьцадаараш, баьцадаараш, баьцадаараш.

Лоамашта юхерча лаьттай зона севооборотaш цу зонерча колхозийи совхозийи шекара свекла кхеяран доакъараш кхедарен специализацега хьежжа хила еза. Кхашкара севооборотaш цу зоне юкъекхахьа еза Тирка йистерчей центральнии зонай хий дехкача лаьтташка санна дIаюв культураш хувца а йолийташ.

Цо йиш хулийтаргья мел эш концентрированни, моша, гIожа доакъараш а долаш юкъарча хьайбай боахам аьттонца дегIаккхувла. Моша доакъараш кхеде деза уж хьалхагIа чуэца йиш хургйола доакъарий севооборотaш юкъе а кхувлаш.

Доакъарий севооборотaшка лаьтта кIезигагIа дIалайийтар духьа лоамашта юхерча зонера доажадеш мел дола доахан ахкап замалахьа республика лоаман-хьуни лакхача лоамийи даьгIенашка дажа дахийта деза. Цо йиш хулийтаргья тхьамка, шекара свекла, гурахьа дув кIа, цхьаццайола кхы тайпа маьхера культураш дукхагIча лаьтташка дIае.

Лоаман зонах лаьца аьлча, укхаза къаьстта гIулакх лелае деза оахача лаьттаех пайда эцарца а хIаьта иштта культураш хьахерждарцен дIаювча хана хувцайолийташ дIаерцен а. Цу зонерча дIадувча лаьттаех эггара хьалха технически ялатийи культураш дIаера пайда эца беза.

Къамаьл чакхдоалаш белгалдаккханза даргдаш, керттера культураш чIоагIа хьувкъаяра севооборотaшка удобренеех шеррен кхетамцен пайда эца безаш хилар.

А. АХМЕДОВ,
вонкхагIа вола Iилман болхло, юртбоахама Iилмай кандидат.

Б. БОГАТЫРЕВ,
Нохч-ГIалгIай землеустроительни экспедице керттера инженер.

Х. БИГАШЕВ,
Шаьла района «Джалка» яхача совхоза агроном.

ГУРАХЬА ЯЛАТАШ ДIАДЕРА—ДИКА КИЙЧО

Хьувкъам чуйца баьннаб. ХIанз гурахьа дув ялаташ тIаде кийчо яра тIаерзаяьй Грозненски района колхозхой, совхозий болхлой специалистий ерригa уйла. Из кийчо дика ярах тийша хургда районе дIахо йодача хана ялат дукхагIа доаккхилга. ХьатIадоагIача шера 100 эзар тонн ялат даккхар духьа къовсам лоаттабергба районо. Дерригача ялаташтa юкъе 80 процент дIалоац гурахьа дувча ялаташа.

ДукхагIа долча боахамашка гурахьа дув ялаташ бIаьстан юхье дувча ялател 30—40 процент дукхагIа хьувкъаш хилар теркал а деш, дукхагIча лаьтташка гурахьа юв культураш дIае лаьрхIад района боахамашка. Гурахьа дув ялаташ дукхагIча лаьтташка дIадуврглa доакъарийна лаьрхIа гурахьа юв культураш тIайола лаьтташ кIезигдара чотах, уж лаьтташ гурахьа юв рапса яха маьхера культура дIаерца юхаметта а оттадеш. Укх шера из культура 6500 гектара тIа дIае лаьрхIад района боахамаша, хIаьта цу лаьттаң тIара рожь гурахьен бIаьстан юхьен юаль яьнначул тIехьагIа силоса лаьрхIа хьажкIаш дIаюргья.

Укх тIеххьарча шерашка дIадув фу дикагIа хилийтара терко чIоагIагIа е яьннай района колхозаши совхозаши. Масала, алхха кхаь шера 20-зза дукхагIа хиннад элита фу дIадув лаьтташ. ХIанз цхьоалагIчен шоллагIчен классера, цхьоалагIчен шоллагIчен репродукцей «фу мара дIадец, хIаьта 1964 шера цхьоалагIчен шоллагIчен репродукцей фу тоссаш дIадийна лаьтташ 15 процент мара дацар.

Элита фу а тоссаш дIадийна кIа укх массехк шера вIаштта чIоагIа хьувкъаш да района боахамашка. Ленина щерагIча колхоза йиълагIча тракторни бригаде элита кIа дIадийнача хIара гектара тIара 29,3 центнер яьлар, цу морча хьалашка дIадийнача цхьоалагIчен шоллагIчен репродукцей кIиво 15 центнерал дукхагIа ца еннача метте.

1966 шера Старо-Юртовски совхозерча нов. Эльмурзаева звене дIадийна элита кIа хIара гектара тIара 25 центнер даьлар, эсалагIа дола сорташ дIадийначара 15 центнер мара ца яьннача.

КIезигача лоархIаме дац кIал дIайийна хинна культураш дика хилар а. Цу тайпара культураш тIахиннача лаьтташка дIайийна хIамаш чIоагIа хьувкъ. Гурахьа дув ялаташ, кIал дIайийна хиннача культураша хьаьндаьца лаьтташка дIадийча, шозза хIана хьувкъац аьнна чIоагIагIа хьувкъ уж.

ЦхьоалагIча мая щерагIча колхозе, Горячеисточненски совхозе горох тIахиннача лаьтташка дIадийнача гурахьа дувча ялаташа хIара шера шозза хIана лац аьнна дукхагIа хьувкъам лу, хIаьта горохо шоллагIча шера а лаьтта хьаьна лоаттадеш хилар теркалдича, ала йиш йолаш да, горох тIахиннача лаьтташка шин шера дIадийнача кIаn кхо хьувкъам оаха чуэцаш хилар.

Горох дукхагIа дIаера деш фуд? Укх тIеххьарча кхаь шера район бIарчча хьаийцача горох дIаювш дола лаьтташ шозза дукхагIа а хинна, хIанз 3500 гектар да, хIаьта кхыча культуращца эеш ювр а тIехьа лаьрхIача, 1968 шера из хургья 6500 гектара тIа, гурахьа ялатийна лаьрхIа дIадувча дерригача лаьттай диъ лагIа дакъа е дерригача кIих нийсса ах горох тIахиннача лаьтташка дIадуврглолаш да. Цхьабакъда, тха хIанз а да цу культура хам ца беш дола боахамаш. Цу боахамех я № 3 йола сомий-баьцадаарий совхоз, цига гурахьа дIадувча 1650 гектарах 50 гектара тIа мара дIайийнац горох. Из культура кIезига дIаюв «Советская Россия» яхача, Ленина щерагIча колхозашка, № 2 йолча баьцадарий-шурий совхозе.

КIезигача лоархIаме яц ялаташ дIадера ханаш. Гурахьа дув ялаташ оптимальни ханашка мара дIаде мегаргдац. Ханаш тинначул тIехьагIа дIадийнача ялатий хьувкъам шозза кIезиглу. «Советская Россия» яхача колхозе 15—20 ди тIехьагIа дIадийнача гурахьа дувча кIиво 11—12 центнер мара ялан зар. ХIаьта оптимальни ханашка агротехнически бокъонаш кхоачаш а еш дIадийнача кIиво 25—30 центнер елар.

Юрта боахама специалистаща — агрономаша, моллагIча участке болх беш шоаш бале а, къовсам лоаттабе беза лаьтта леладара культура лакхъяр, гурахьа юв культураш кхееча хана ялаташ ца дойтари юха шозлагIа уж дIаде дезаргдолаш ца хилийтари, гурахье а денз ялаташ дика тIададалийтар духьа. ЛоархIаме да дIадийна ялаташ цхьатарра дегIаахар, дика чIоагIденна а долаш Iан кIал дахар. Цунна новкъостал дергда калиброванни фуно. Укх шера денз хIанз цкъарча юхьига семенной участкаш калиброванни фуца дIаювргья Грозненски района колхозашен совхозашен. Укх шера гурахьа 5000 гектара тIа калиброванни фуца дIадуврглa кIа, хIаьта цо тешам лу хIара гектара — 2—2,5 центнер е ерригa а лаьрхIача 10000 центнер ялат совнагIа тIакхетаргхилара.

Терко дукхагIа е еза гурахьа ялаташ дIадуврглолча лаьтта обработка яра. Лаьтта оахача агрегаташца мара де мегаргдац оахам. Района боахамашка хIанз болх беш оахам ду 134 агрегат я, хIаьта дукха ха йоацаш 45 мара яцар уж. Боахамий агрономаша кхетадаьл, оахам ду агрегаташ юкъеяхаро оахам дикагIа хулийташ хилар. Дицдалийта мегаргдац гурахьа ялаташ дIадувча лаьтта ах парахьисапе оахама обработка е езаш хилар а. Соахка района боахамашка ах пара хьисапе обработка яьяр 26 эзар совгIача гектара тIа. ХIаьта укх шера хIанзле а цу системах обработка яьй 15 эзар гектар долча оахама. Цу системах обработка елга гоадаро лаьтта чIоагIа докъалу, хIаьта долче, дIахо тIадувла ялаташ нийлха а хулийт. Гурахьа ялаташ дIадуврглолча кхашка тIоадал Iоаяри соцаяри духьа, дIадийна ялаташ гурахье а денз дика тIадалийтар духьа къовсам лоаттабар — гуйрани Iани замалахьа йоачаш кIезига хулаш йолча Грозненски района агрономийи беррига лаьтта леладерийи балха тIа керттердар. Теркам тIабахийта беза ялаташ дика дIадера а. Кха дика тоадар, бокъонца шаьрдар, йовкъаш ца юташ, бизaача боарамагIа ялаташ дIадер — из хIара механизатора вIаштIехьдаргдолаш гIулакх да.

Теркам дукхагIа тIаахийта баьннаб гурахьа дIадувча ялаташтa удобренеш тассара деша. 1966 шера Грозненски шурий совхозе агрохимлабораторе опыташ яьй фу дIаделехьа культиваци еча хана азотни удобренеш а тессаш. Гектара тIара 25 центнер мара ялат ца доалаш хиннача, аммиачни селитра 90 килограмм тессача 33 центнер ялат доал. Терркалде хIамаш да грозненций хинна ца Iеш, республикерча дерригача боахамий а. Духхьал грозненцаш бар дерригача лаьттара кхы тIа а 15—20 эзар тонн ялат даккха йиш йолаш.

Ялаташ дIадера способаш ювца еза хьатIакхаьчай. Соахка Горячеисточненски совхозе мугIарегIа дIадийра кIа, цхьабакъда, агротехнически ханаш бокъонца кхоачаш а еш, хIаьта из бахьан долаш 200 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара 26,4 центнер кIа даьккхар. Лоаллаха уллача Старо-Юртовски совхозе пхорагIеи дIоахален вIаши чоал а доахаш мугIарчегIа кIа дIадер бахьан долаш из дIаде деза ха 10 ди тIехьаяьлар, цудухьа хIара гектара тIара даьнна ялат 4 центнер кIезигагIа а хилар. Цунах беш бола соцам — керттердар ялаташ дIадера способ а йоацаш, ханаш я, хIаьта из теркалде деза гурахьа ялаташ дIадера планаш уттаеча хана.

Гурахьа ялаташ дIадера кийчо еш латт района боахамашка. № 2 йолча баьцадаарий-шурий совхозеи (керттера агроном нов. Логвиненко) Старо-Юртовски совхозеи (керттера агроном нов. Федоров) хIанзе а денз вIашагIтехал гурахьа ювча культурай кондиционни, цхьоалагIчен шоллагIчен классера фу.

Юбилейни шера къахьегама гIулакхашта юкъера лоархIаме этап я гурахьа ялаташ дIадер. Болх дика вIаштIехьбаьккха из чакхдаккхар, хьатIабоагIача хьувкъама хIара колхозеи совхозеи тешшаме лард йоллар — из да тахана рча ден лоархIамегIара декхар.

И. ИЗВАРИНА,
Грозненски района юрта боахама производственни управлене керттера агроном, РСФСР заслуженни агроном.

СОМ ЧУЭЦАШ БА

Наурски района «Плодопитомнический» яхача совхоза сомий-баьцадaараш леладераша юбилейни шера лакхара хьувкъам кхебаьб, хIанз из чуэцаш ба совхозе. Сомий-баьцадaараш леладераштa новкъостал деш ба комсаш лелаераш. Чуийцача Iажашта, кхорашта цу сахьате сортировка йийя яьшкашка упаковка ю.

Шерра яьржай болхлошта юкъе Советий Iаьдала 50 шу дизара сийна социалистически яхь. Норма 150 килограмм йолча 300—350 килограмм чуэцаш къахьег Ролетнева Аннас, Шикова Галинас, Волгина Евдокияс.

Кастта тIехьакхачаш дола сомий-баьцадaараш чуэца болалургба совхоза болхлой.

Г. АБУЕВ.

ХАЛКЪА ТЕАТР

Ачхой-Мартана районни культура ЩагIа болх беш я тайп-тайпара художественни самодеятельноста кружокаш: драматически, халхара, вокальни, струнни, художественни дешара. Укх шера вIашагIделлад халкъа театр. Цох лаьца дувца безам ба са. ХIанзле ше массанена а езаялийта вIаштIехьдаьннад цу театра коллектива. ВорхIазза хиннай из района юрташкарча сценашка ший спектаклаш гойташ. Масала, А. Кулика «Фронта доазон тIа», Х. Ошаева «Ши Зайбулла», Н. Гарцича «Ахархо Тимофеев», «Щорс СибарегIа» яха пьесаш оттаяьй. ХIанз «Саги безами» яха Л. Карасеви «Селсат» яха Х. Ошаеви спектаклаш кийчъеш я театра коллектив. Белгалдаккха деза театра коллектив денгара денга йоккхагIа хулилга. ХIанз цун юкъевоагIа 50 совгIа сац. Зритеалашта къаьстта дукхабезабенна ба самодеятельни артисташ Кокураев Саламо — «Лермонтовский» совхоза тракторист, Медова Зина — районни газета редакце болхло, Арсанукаев Ваха — «Новосельский» совхоза шофер, дукхха кхыбараш а.

ХIанз Советски Iаьдала 50 шу дизара хетаяь программа кийчъеш я халкъа театра коллектив.

З. ХАЛДЫХАРОЕВ,
Ачхой-Мартана халкъа театра режиссер.

СИЛОС ЙОЛЛАШ БА

Доакъара лаьрхIа 157 гектар хьажкIа дIайийнаяр Ачхой-Мартана района «Самашкинский» яхача совхозо. Ялат чуийцачул тIехьагIа силоса лаьрхIа хьажкIа йийнача кхаш тIа яьхай шоай комбайнаш совхоза механизатораша. ХIанзле 115 гектара тIара 2853 тонн силоса моша хьажкIа хьекха баьннаб укхаза. Планах хIара гектара тIара 160 центнер яккха езача, 200 центнер совгIа йоаккх.

ВорхI комбайн я силоса хьажкIа хьоккхаш. Групповой хьисапе бу цар болх. Ший ден нормаш тIехкхоачашъеш социалистически яхье хьалха латт комбайнер А. Дадаев. Дийнахьа 4—5 гектар хьакха езача 6—7 гектар хьажкIа хьоакх цо. Цул тIехьайисац С. Мукушева агрегат а.

ХьажкIа хьоккхаше гурахьа ялат дIадуврглолен эзбан лаьтта оах укхаза. ХIанзле 1048 гектар гурахьа дувча ялаташтен 603 гектар эзбан лаьтта аьха баьннаб совхоза механизатораш. Лаьтта ахале хьалха минеральни удобренеш товс, хIара гектара кхо центнер кхоачийташ.

А. АЛБАКОВ.

ОАХА ЯЗДАЬЧУН ЛЕРАГIА
«ХАННАХЬА КИЙЧЪЕ ШКОЛАШ»

Укх шера 27 июле арадаьннача «Сердало» тIа кепатехача редакце рейдови бригада корреспонденцена керте яздаьр иштта да, цу тIа дувцар Надтеречни района школаш кердача дешара шера кийчъяра хьал, Гвардейски юкъерча школера хьал къаьстта вогIа хилар белгал а доахаш.

Цу хьакъехьа ше редакцега бечa хоама тIа къахьегамхой депутатий Надтеречни районни Совета исполкома председатела С. А. Даурбекова яздy:

«Гвардейски юкъера школа кердача дешара шера кийчъяра шиферий гIишлой материалаши къоастаяь, 1967 шера 2 августе цун щеношта ремонт яь яьннай. Учебникаштен берий баракъаштен Респотребсоюзага заявка еннай. Школай щеношта дIатIаду гIирсаш даь дахара эша гIишлой материалаш тIаувзаш йоалл района гIишлой управлени».

Лондонера письмо

САТЕДЕШ ЙОАЦА ИТОГАШ

ИЮЛЬ бутт бовш ший дерригача исторе чухь эггара йIаьхагIа йола сесси хиннaчул тIехьагIа ахкан каникулашта дIахийцаяр английски парламент. Соахка 18-ча апреле къаьстта белгалйоаккхаш антимизм а йолаш болх дIаболабир цу сессе 1966 шера хиннача массане а юкъарча хоржамашка лейбористски парте тоъал йоккха котало яьккхачул тIехьагIа. Нагахьа санна парламентски сесси «дегаш гIоздаьнна болаш» дIайолаеннaлле. «Нью стейтсмен» яхача лейбористски журнало яхачох, из чакхъяьлар «геттара чIоагIа бухь чубаха а болаш». Берригача политически комментатораштa хетачох, из сесси хьинаре а кхыметтел «лихорадочни» а хиннай. Парламента членаша 88 ди дакха каникулашта шоаш дIа-юха болхача хана законий щовна юкъе рекордни цифра юхеют: обозревателех цхьанне белгал мадаккхара, «наха шоай доалахьарча лаьтташта спекуляци яргара йолаенна шоай коа тIара оалхазараш доадарга кхаччалца йола сага вахара ерригa сфераш» чулоацаш дола 120 керда закон.

Цхьабакъда, иштта селлара дукха из болх баьбале я, мехка хьалхашка латта керттера экономически цхьайолен проблемаш къоастаянза юсаш я. Мадарра аьлча, уж къоастаелга кхыметтел вIалла дага а дехадац.

1966 шера хоржамаш хулча хана кепатеха араяьккхача ший Манифеста тIа лейбористски парте кхоачашдергда аьнна дош денна хиина гIулакхаш ераш дар: «Кхыметтел экономически кризис йолча хана а эшачарна паччахьалкхенга тешшаме новкъостал дайта, массанена болх а промышленноста производительни доакъошка яхийтача капиталовложеней боарам лакха а хилийта, укх ярггарча пхе шера английски промышленноста модернизаци яра шерра программа кхоачашъе, къаьст-къаьстача наькъей ерригача обществан вахара боарам укх гаргарча пхе шера 25 процент лакхбе».

Керда хержача парламенто 14 бетта болх баьчул тIехьагIа цу гIулакхех цхьаккха а кхыметтел кхоачашде деза аьнна хьоаха а даьдац. 1966 шера июль бетта инфляцеца къовсам лоаттабара тIадерзадаь гIулакхаш чакхдаьхар правительства, белгала аьлча, алапеш, сецаде йолаелар из, хIаьта цо кхы а дукхагIа бебабир лейбористски лидераша кхы хулийтаргбац яьха хьабе болх боаца нах. Мехкарча хьабе болх боацача ах миллион сагах латтача эскара хIанз кхы а IотIаккхийтар бIарччача кIиранна хьабалла болх боацаш бола эзараш нах.

Правительственни политикана ше рагIза ца хилар бахьан долаш министрий кабинетерча ший поста тIара отставке а ваха, хьалхагIа ше хиннача, мехка йоккхагIа йолча профсоюзех цхьанне генеральни секретара поста тIа юха тIавахав технология министр Казенс, правительственни законодательствана духьала къовсам лоаттаберга ше аьнна дош а денна.

Парламентски сесси лоархIамерча министерски посте вагIа саг отставке вахарца белгалйоалаш дIайолаепнaле, чакхъяьлар министр отставке водаш. Ювцаш яр мисс Маргарет Хербисон, социальни Iалашон министр я. Цо ший пост йитай социальни Iалашон даькъе правительства де доагIар деш ца хилар бахьан долаш.

Политически обозревателешта хетачох, Маргарет Хербисон отставке яхаро правительства престижа хIама тохаргья цунна тIекьалаттараштa хьалхашка. Хербисон партена чухьа центристски позицеш тIа латт, цхьабакъда, обществерча къегIа долча даькъе эшарий йоакко яиза ярг'йоаш лоархI цо.

«Таймс» яхача газетага дахьийтача письмо тIа (28-ча июле) къечар вахара хьалаш Iомадара беча балха юкъе маьхера дакъа лаьца вовзаш волча социолога профессора Питер Таунсена укх тайпара язду: «Мисс Хербисон отставке яхар — из я лейбористски правительство социализмана гаьна ялара процесса юкъерча эггара лоархIамегIарча событеех цаI». Социальни Iалашон даькъе чакхдоахача гIулакхий шерра программа кхоачашъе аьнна лейбористски парте декхар тIанйца хилар хьа а хьокхаш. Таунсена белгалдоакх: «Цун (Хербисона) бехк сенах латт аьлча, из латт, лейбористски парте политикаx из сов чIоагIа тийша хиларах».

800 миллион стерлингий фунтага дIаккхоачаш хIана яц аьнна йола а консерваторий правительствагара тIехьаленна юхейиса йола а платежни баланса Iалаьмате йоккха дефицит дикка кIезигъеннай. Цхьабакъда, 1966 шу чакхдоалаш из дефицит щенъяь дIайоаккхаргья аьнна финансай министра денна дош кхоачаш ца деш дисад, хIаьта 1967 шу чакхдоалаш а из дIаярг ца хиларах тешара лизза бахьан а да.

Белгалдаккха деза инфляцеца лоаттабу къовсам правительства кIеззига мелбалийтача хана дефицит юха а йоккхагIа хинна хилар. Экономисташа белгалдоаккхачох, производствaн хьабе болх хилийтаран боарам лакха фу дах лоаттабергбархьорI, цу цхьан хана арахьарча торговле платежни балансана юкъе дефицит а хургйоацаш, яха проблема консерваторий правительство мо мара къоастае могаргдолаш яц лейбористски правительство а.

«Алапеш сецадара экономически политика» чакхъяккха йолаяь шу дузаш (20-ча июле) 70 парламентаре лейбориста кепатохийта араяьккхар правительственни гIулакхаш чакхдахар бахьан долаш мехка экономика керттерча доакъошкара хьал уж гIулакхаш чакхдаха доладалехьа хиннaчул вогIа хилар белгалдоаккхаш йола Манифест. Цар йоахар, цхьаццадолча даькъе импорта тIахьожам оттабе а мехка чухьарча санна, иштта доазол дехьарча а оборона даькъера дехкараш дикка кIезигде а деза.

Цхьабакъда, правительство из де тугаш яц. Консерваторий программаца нийслача тIема гIулакхашка дIадолар дикка кIезигдаьд яхаш, цо доккхаш дойя а, цу дIаухийтачо хIанз а Iалаьмате дукха аьча чулоац — шера ши миллиард совгIа стерлингий фунт, хIаьта, гучох, массехк шера цу боарам тIа латта а тарлуш.

Правительства хьалхагIа а санна чIоагIа леладу НАТО-и СЕАТО-и агрессивни тIема блокаш хьаллацара хьакъехьара ший декхараш. Цо иштта йизза хьаллоац Вьетнамера вIашагIххийттача Штатий тIема агресси а дуней кхыча районашкара тIема авантюраш а.

1964 шера ше Iаьдала керте оттадехьа лейбористски парте дош деннадар атомий герз дIадоаккхилга Iалашде аьнна. Цхьабакъда, цо из ца дарал совгIа, укх кIирагIа оборона дешашта дебаташ йолча хана из бехке йора халхагIа щаккха а ца хиннача тайпара чIоагIа ядерни герза мукъагIа яха из хиларах.

Лейбористски правительство, бокъонца цул хьалхагIа хинна торе правительство а санна, Юкъарча рынка, керттера доал европейски монополешка долаш йолча группировкай новкъосталца къоастае гIерт шийна хьалхашка латта экономически проблемаш. Правительственни программа тIа белгалдоаккхачох (1966 шера апрель), правительство кийча я Европейски экономически сообществе дIачуяха, нагахьа санна «Англей къамий Содружествaн лоархIамерча хьашташтa гаранти лойя».

Парламента членаша — лейбористаша нийса Iоттар йора правительствана уж гарантеш «юстаркховса» а нагахьа санна — «моллагIча маьхах даь» а— из де шийна моге, Юкъарча рынке дIачуяха а из кийча хиларах.

Цу программии заявлене тIа йоахар, «правительства чакхйовхаргья Родезера законах йоаца режим дIаяккхара тIаерзаяь политика». ХIаьта а хIанзара сесси чакхъялале хьалхагIа Вильсона хьакхайкадир, Къулбехьеп Родезе губернатора дIахо переговораш ергья Смитаца аьнна. Кхерам дукхагIа совбаьннаб йIаьхха парламентски каникулаш йолча хана мятежни режимаца керда барт вIаштIехьбала мегаш хиларах.

Из сесси йолча хана лейбористаша — парламента членаша цкъа санна дукккхаза а «бунт» хьеяьй, шоаш из хьееча хана а дукха юкъе а болаш. Парламентарей дукккхача группаша голосованна е тигадац арахьарен экономически политика, оборона а политика а, обороней Юкъарча рынкана юкъеяхара проблемеи санна долча дешашта лоархIаме дебаташ йолча хана правительство хьаллоацаш.

Лейбористски партена шийна чухьарча критически уйлаш йолаш болча наха белгалдоах, нагахьа санна правительства йиш ца хувце, из ше пайдда каша кIоага чу гIоргхилар. Из бакълеш цар белгалдоах укх шера муниципальни хоржамаш долча хана лейбористски парти дукккхаза а йиша хилар.

Гарри КАЗЕНС.

Лондон. (ТАСС).

23 августе 80 шу дуз тIехваьнна вола советски Iилмахо, доккха хьаькъал дола инженер, изобретатель, советски ракеташ хьаелга дIададаладаьрех цаI, планеташта юкъе наькъаш дара энтузиаст Фридрих Артурович Цандер ваьча дийнахьа денз (1887—1933).

1907 шера денз ракетни болама проблемаш къестае волавеннача Ф. А. Цандера вай мехка эггара хьалха вIаштIехьъяьккхай «ОР-1» яха опытни реактивни двигатель, «ОР-2» яха коачала ракетни двигатель, «ГИРД-Х» яха ракета — СССР-е эггара хьалхара коачала ракетни двигатель йола ракета. Планеташта юкъе наькъаш дара хьакъехьара цун дукха а тохкамаши коачала ракетни двигателий хьакъехьара балхаши специалисташта шерра довзаш да. Ший Iилмани инженерни болх боккхача популяризаторски балхаца цхьана беш, лекцеши доклади еш, ракетни техникаци космонавтикаций пропаганда еш хиннав Ф. А. Цандер. ТАСС фотохроника.

23 АВГУСТ — РУМЫНИ МУКЪАЯЬККХА ДИ

ХIАМА ХЬАДАРА НИЗ

Румынски лаьттан тIа 23 августа доккха цIей да — фашистски низ-Iоаткъамах мохк мукъабаккхара Ди да из. Дика оамал а хинна дIаэттал халкъо шерра-шера цу исторически дийнахьа социалистически Даьхе боккъала а башха тоаяр духьа ше хьегача къих хьахиннарий итог ел-га, Румыне паргIато бахьан шоай цIий а синош а ца кходеш къовсам лоаттабаьрий турпалал хестаделга.

Из цIей румынски халкъа меттел, Советски Союза, деррига вошал долча социализма мехкий къахьегам-хой а деза, кхоачара да. Немецко-фашистски захватчикех румынски лаьтта мукъадаккхар духьа даьча тIемашка IоIемадаьча советскии румынскии халкъий къонгий цIийво кхы тIа а чIоагIдир даим долаш хьадоагIа советско-румынски доттагIал.

Шийн кхела да ше а хинна дIаэттатача румынски халкъо, Коммунистически парте кулгал а деш, чакхдаьккхад кIоаргга социальни а культурни а хувцамаш делга, дIаяхача ханарча режимашкареи мехка къаман рузкъаш довхаш хиннача кхыча мехкий монополистически капиталагареи кхаьча хала тIехьале дIаьккхай. Малхбузехьен державой доал дераша шоай махулла сий доацача доахар румынски халкъ. Румынех «Европа наIартIехьашке» яхаш цIи йоахар цар, из даим къели балеи Iувшаш хилийта гIертар уж. Халкъо Iаьдал шийн кара ийцача къахьачун чам баккха бийзар господай империалистий.

Укх дIадахача ткъаьх совгIча шера халкъа Румыни дегIаахара керттера итог я мехка чухьа социалистически производственни отношенеш йизза котъялар. Хьалха яьсса яьдача моттигашка хьалъяьй керда городаш, болхлой поселкаш, фабрикаш, заводаш. Хьа а лаь, гаьнна дIахьалхадахал хIанзарча ханара промышленни доакъош —энергетически, металлургически, мехкдаьтта чакхдоаха, электротехнически, тракторни, автомобильни, кхыдараш. Технически революци чакхъяьккхай мехкдаьттай промыслашкеи рудникашкеи, даьй-мехка химеи мехкдаьтта - химеи чIоагIа лард еллай. «Iаьржа дошув» доахилга халкъа Iаьдал долча шерашка шозза совгIа дегIаденад. 1938 шера еш хинначул 13-зза дуккхагIа промышленни продукци хьаю тахан республика.

Нагахьа санна мохк мукъабаккхалехьа дукха металлически изделеш, — кхыметтел маьхий а! — кхыча мехкашкара пIеш хиннабале, тахан цо ше йохкаш кхыча мехкашка дIаухийт дуккха а хIанзарча ханара бурув детта установкаш, машинаш, оборудовани.

Шерагара шерага хувцалуш йолгIа юрта юхь. Юртбоахама кооперативайи госхозийи кхашка болх беш я 150 эзар хинна на Iа тракторащ, итташ эзараш комбайнаш, сеялкаш... ТIа-тIа шерагIа юкъейодаш латт хими — кхай къахьегамхошка хIара шера миллион тоннал тIехь искусственни удобренеш кхоач. ДIадахача шера республике 13 миллион тонн ялат чуйнадар —дуккхача итташ шерашкарчул тIех цифра я из. Юрта куц хувцаденнад. БIаьш эзараш болча ахархой дезалаша керда цIенош хьалдаьд, цар чу электрически лампилгаш лотаеннай.

Дикка доккхий хIамаш карагIдаьннад республикана просвещени, литература, кино, театр, изобразительни искусство дегIаккхувлара. Чакхдаьннад массанега а школашка 8 шера дешар дешийтарга балар. Студентий дукхал 1966—1967 дешара шера 135 эзарнел тIехъяьннай. Бахача нахах хIара итт эзар сага сих болча студентий дукхалга дилдача хIанз, Англел, Итaлел, ФРГ, Швецел хьалха латт Румыни.

Мехка социалистически индустриализаци ярои юрта боахама производственни кооперировани ярои Iалашдаьд къахьегамхой хьал-торо тоаяра хиланза даргдоаца хьалаш. Къаман доход 1938 шераца нийсйича 1966 шера диазза ахаззеи алсамъяьннай.

Шийн мохк башха дика тоабара бола боккъалара тешам беркат совдоаха низаш духдувла хьаст социализма мехкашцара доттагIали цхьана гIулакхаш-леладари долга лерхIа а лийрхIад, лерхIа а лерхI румынски халкъо. 1967 шера июль чакхбоаллаш хиннача СРР Сийлахь-йоккхача къаман собране сессе белгалдаьккхад, дунен социалистически система мехкашцара Румыне доттагIали массе а оагIора цхьана гIулакхаш леладареи дегIаккхувлилга — партеи правительстваи арахьарча политика керттера кхоачашде лерхIар долга. Цу сессе ше доклад еш, Румынски коммунистически парте ЦК Генеральни секретара Н. Чаушескус белгалдаьккхар, хIанз Румыненеи Советски Союзаи юкъе политически, экономически, Iилман, технически, культурни доакъой хьакъехьа шерра цхьана гIулакхаш леладелга чакхдоахаш хилар. социализми коммунизми хьалъяра тайп-тайпарча доакъошка опыт вIашой хувцилга чакхдоахаш хилар.

«ИсторегIара дукха а зама хьалха дена долаш хьадаьхкача вай мехкаи Советски Союзаи юкъерча доттагIала, солидарноста, пошала гIулакхаш леладеш хиларга, — аьлар ше доклад еш РКП ЦК Генеральни секретара, — социалистически строя хьалаш керда чулоацам а кхаьчаб, хадланза дегIаухаш хьа а доагIа. Пролетарски революцей зама дIайолаьча Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50-гIа шу дизар деррига прогрессивни адамленца цхьана укх шера белгал а деш, румынски халкъа цIаьхка халкъацеи Ленина — дунен тIа эггара хьалхара социалистически паччахьалкхе йиллачо хьаьча Коммунистически партецеи доттагIала уйла йолаш а цар сий деш а хилар. Румынски халкъо боккхача маьхе лерхI шоллагIа дунен тIом латташ, фашизм йохаяь дIаяккхара къовсама юкъе советски халкъо лаьца хоадам беш дола дакъеи цуьна хинна хала денаши».

Ленински парте пролетарски интернационализма уйланца кхебаьча советски наха деза да румынски халкъанара доттагIали цхьана гIулакхаш леладари, хIаьта из доттагIал вай мехкашта долча диканна, дунен социалистически система чIоагIъяр духьа дегIаахийтараи чIоагIдараи долла хIама да а даьд, да а лу цар.

Советски Союзо Румынена новкъостал даьд Онештски синтетически каучукеи мехкдаьтта продуктайи комбинат, Роман яхача городера трубопрокатни завод, Яссашкара металлургически завод, Плоешта юххера Балканашка эггара йоккхагIа йола ТЭЦ, и. кх. дI. саннара индустре вампалаш хьалъе. ХIанз вай мехко ухийт Лудушски ТЭЦ-а эша 50 эзар киловатт низ бола турбинаши Железни вороташта юххе Дунай тIа юллача гидроэнергетически системана эша турбогенераторащи.

Шийн аргIанна Румыне вай мехка ухийт форда кемаш, мехкдаьтта бурув детта установкаш, цемент, болата турбаш, кхыдола товараши оборудовании.

Шинна а мехка пайда бу торговле. Румынски арахьарча торговле оборотах кхоалагIа дакъа хинна ца Iеньяр СССР даькъа кхоач.

Советски халкъ дег тIара гIаддахал румынски халкъа беркатерча къахьегамах хьахуларашта, цунна карагIдийннараштa. Румыни мукъаяккхара сийлахьарча цIейн дийнахьа советски наха дег тIара ловцаш доах шоай румынски доттагIашта, хIаьта социализм хьалъеча, деррига дунен тIа чIоагIа машар лоаттабара болча къовсаме цар керда котатонаш йоахилга а лов.

Ф. АНГЕЛИ,
АПН собкор.

Бухарест,
август.

КОЛХОЗА ВЕТЕРАН

БIарг ма-кхоачча шереи дIаьхеи да Наурски района Ленина цIерагIча колхоза кхаш. Районе массанел йоккхагIъярехи къаьнагIъярехи я из колхоз. Дукха ба укхаза къахьегама дисциплина чIоагIъяра къовсам лоаттабеш шоашкара хьокхам гойташ хьинаре болх бу коммунисташ. Царех ва 1930 шера колхоз вIашагIъеллача гIоне укхаза къахьегаш вола къаьна коммунист, № 1 йолча фуна лаьрхIа ялат кхелеча тракторни бригада бригадир Плотников Иван Афанасьевич.

Михо Iаьржъяьча юхьмараша, шонкаш яьннача кулгаша гаьнара хIама зе гIерташ санна ира хьахьежача къонахчаллах дизза долча бIаргаша хьахьокх из тоъал хало лайна къахьегама саг волга. Шерагара-шерага района боахамий механизированни бригадашта юкъе хьалхле лелаеш хьайоагIа цун бригада. ХIаьта соахка цун бригадо хIара гектара тIара 30 центнер фуна лаьрхIа ялат чуйнцар. Республике эггара боккхагIа бола толам бар из. Укх юбилейни шера из цифра кхы а лакхъе аьнна тIайнца декхараш кхоачашдаьд цун бригадо. Укх шера шоашта тIачIоагIдаьча 680 гектар лаьтта тIара 20435 центнер ялат чуэца аьнна социалистически декхараш тIайнцадар цар. Июль бетта хьалхарча декадах ялат чуйнца а баьнна лаьрхIача 22540 центнер хилар бригада чуйнца ялат.

Шерра-шера балха овсарле лакхъеш лаьттах бизза пайда эцаш къахьегарах колхоза карара-кара тела вымпел цун бригадага я.

Дуккхача шерашка Iоаьча балха опыто вIаштIехьдоалийт пайда дикагIа баргболча тайпара бригада болх вIаштIехьбаккха, лаьттанна лерттIа гIулакх де.

Сакъердам болаши халеи хиннал Иван Афанасьевича дIадаха шераш. Цун деррига вахар колхоза вахарца, историца дувзаденна да. ХIана аьлча 1908 шера укхаза ваьв, къона шераш укхаза дIадахад, укхаза саг йоалаьй. Даьймехка тIем тIа вахар мара кхы дIай-хьай ца водаш укхаза ваьхав, дезал кхебаьб.

1929 шера вай мехка коллективизаци дIайолаеннача шерашка, — шоай боахамах лаьца дувц Иван Афанасьевича, ткъеста шу даьнна зIамига саг вар со. БIаьцIа а дацар тха юрта цу хана. Деташ гIоздаьнна тIайнпар са юртхоша коллективизаци чакхъяккха аьнна партеи правительстваи баьсоцам. Шоай долаш дола хьайба, говр, уст, жа, котам, ялат иштта кхыдола хIама хьавIашагIа а теха колхоз йиллар оаха. М. И. Калинина цIи елар оаха тхоай боахама.

1930 шера тракторист(ий) курсаш чакх а яьха вай мехка эггара хьалха араяьннача «СТЗ» марках йолча трактора тIа болх бу Плотникова.

Дерригаш а цхьана дийша йистеваьнна 20 саг къона трактористаш дар тхо, — яхаш дувц цо, — хIаьта трактораш геттара кIезига яр. Цудухьа кхаь сменах болх бора оаха. ТIехь-тIехьагIа республике, цул тIехьагIа районе тракторий партеш хьаьха яьлар. Уж яр «Фарзон», «Универсал», «Натик», «ЧТЗ» иштта дуккха кхыйолча маркаех йола трактораш. Курсаш яьха массехк шу даьлча районе гIорваьнна вола тракторист хул Плотниковх. Цунна хетаяь листокаш, плакаташ арадувла долалу. Техника дика йовзаш говза специалист хинна дIаоттарах тракторни бригада бригадиралла вохийт Иван Афанасьевич. Иштта шерагара-шерага ший балха говзал лакхъеш, хьаьнала къахьег цо.

Гитлеровски Германеца тIом хьайнача бирсача шера Ленина цIерагIча колхозера Иван Афанасьевич юкъе а волаш цхьа бIаь саг гаргга тIем тIа вода. Юххьанца кавалере, цул тIехьагIа шофер волаш тIем тIа дакъа лоац цо. Ленинграде блокала хиннача шерашка цигача тIема снаряднаш хьатIакхухьаш, городе моцалах бовш латтача наха «Вахара наькъа» тIа гIолла продукташ кхухьаш хиннав. Цул тIехьагIа Берлине кхаьчав. Кхозза хала човнаш яь хиннав Иван Афанасьевич. ТIем тIа моастагIа вохавеча майрали денади гойтарах орденаши медалаши еннай цунна.

ТIем тIа 1944 шера парте мугIарашка дIаэц из.

ТIем тIара цIавеча колхоза боахам юхаметтаоттабеча хьинаре лакха лоац коммуниста Плотникова. ТIом хьале ше хиннача бригаде бригадиралла юха вода из. Цхьабакъда, хьалха цунца цхьана бригаде болх беш хиннарех массехк тракторист мара цIаванзар тIема тIара, вожаш Даьхе бахьан долаш моастагIчоа духьала латташ байнабар. Цудухьа керда механизаторий кадраш кийчъе волавелар Иван Афанасьевич. Цун инициативах «Калиновская» яхача станице механизаторий курсаш хьайийллар колхозо. Иван Афанасьевича Iомабаь дукха трактористаш ба хIанз колхозе хьинаре къахьегаш.

45 сагах латт Иван Афанасьевича бригада. Керттерча даькъе къаьна механизатораш ба уж. Царех цхьабараша ткъаьи пхиъ шу да колхозе болх бу.

Техникана лерттIа доал дар, цунах бизза пайда эцар, шерра-шера шоай знанеш лакхъяр традици а хинна дIаэттад нов. Плотникова бригаде. Укхаза дика йоакхо ю Iай техникеи юртбоахама инвентари ханнахьа ремонт а яь дIаоттаяра, ялат дIаделгеи чуэцалгеи сихеи доа ца деши чакхдаккхара. Цудухьа колхозе массанел хьалхагIа кхашкара балхаш чакхдаьха бовл уж хIара шера, хIаьта ялати комсаши чуэцара план тIеххкхоачашъю. Укх шера а колхозе хинна ца Iеш районе массанел хьалха ялат чуйнца а баьнна лаьтта аха болабелар Плотникова бригада механизатораш. ХIанз пожнивни культура дIае лаьтта оахаш, комсашта молхаш тохаш сухалбаь къахьегаш боахк укх деношка коммунист Иван Афанасьевич керте латтача бригада механизатораш.

С. ШАДИЕВ.
Сурта тIа: И. А. Плотников.
Н. Тучина сурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ДЕН ПОВЕСТКА ТIА—БУНДЕСВЕР

Вашингтоне США президента Джонсонаи ФРГ канцлера Кизингераи юкъе шин дийнахьа яь переговораш 16 августе чакхъяьлар. 1966 шера декабре канцлера посте дIатIаваьхачул тIехьагIа Кизингера эггара хьалха ВIашагIкхийттача Штаташка яь официальни визит яр из.

Переговорашка белгалара моттиг дIалаьцар ядерни герз доаржа ца дара хьакъехьа дунен халкъашта юкъе де лерхIача договорах долча дешо. Малхбузенгермански оагIоно юха а дIалех «атомни герза дакъа» шийга кхоачийтилга. Къамаьлаш даьрий теркама юкъмоттиге латташ дар НАТО чIоагIъяреи бундесвера «реорганизаци» яреи дешаш.

Бундесвера «реорганизаци» ярах дола дош цхьа бахьан доацаш эттадац переговорий ден повестка тIа. ГIулакх мишта аьлча, НАТО керттера низ бундесвер я. хIаьта укх тIеххьарча хана Малхбузен Германе къовсамаш доладеннад из «кIезигьяра» планий хьакъехьа. Цо хозахетдаь корзагIъяьхаяц ВIашагIкхийтта Штаташ. Цхьабакъда, Бонно ший йоккхагIа йолча партнера доши делар цу тIеххьарчо къоабал ца диеч цунца барта доацаши цхьаккха тайпа хувцамаш бундесвера юкъе дерг ца хиларах...

Ховш маларра, кризисни гIулакхашеи паччахьалкхен казна чу хьачухха ахча кIезиглареи дувзаденна бюджета чу Iалаьмате йоккха дефицит хьахиннай. Цун боарамаш малагIча наькъаца кIезигдергдар яха проблема эттай ФРГ правительствана хьалхашка. ХIаьта цу гIулакха херж никъ, бакъдар аьлча, керттерча даькъе социальни гIулакхашка дIаюдар кIезигдараи бахача нахагара йоаха налогаш лакхъяраи тIаберзабаь бар. ТIема гIулакхашка дIадолачох лаьца аьлча, гIар айелар тIехьагIа из «кIезигде» а бундесвер зIамигье» а лаьрхIа хиларах.

Бонне оттаьча кердача программо хьалхагIа а санна тIема бюджет лакхъе лерхI (укх шерарча 18,5 миллиард маркагара 1971 шера 22,8 миллиард маркага кхоачаш). Цхьабакъда, из йоккхагIа хулга кIезигдукха лаьгIденна хиларца дувзаденна ФРГ лакхерча правительственни тIемеи гIозарашка укх тIеххьарча хана йийцай «керда тIема концепци». Цунга хьежжа, ДПА беча хоамах, бундесвер «зIамигьергья» керттерча даькъе граждански персонала чотах. Цхьабакъда, Бонна планаша лерхIар-м бундесвера белгаларча соединенешта дIатIаязбаь бола резервисташ маневраштеи учепештеи дукхагIа юкъеозилга да. Цар чотах хьаштдолча хана шеръе йиш йолаш я малхбузенгермански эскара кадрови состав.

Канцлера ше яьхачох, «кердача концепце» лерхIар «массазарча тайпаех дола герзашцара низаш кIезигдукха кIезигделга» а хIаьта... «хIанзарча тайпаех долча герзашца малхбузенгермански эскар мамогга дукхагIа кийчделга» а да... Цун маIан да, бундесвера кулгалхоех цхьаьне инарала Фон Кильмансега яьхачох, «хIанзарча тIемо дIадехараша маяхара йола, атомни герз, хьожадаьча дIакхоачадеча средствашца кийчъяь бундесвера мобильни соединенеш» вIашагIйоххкилга.

Бундесвера «реорганизаци» е лаьрхIа уж планаш а ийца сихвенна Вашингтоне вахавар Кизингер шийн воккхагIа волча партнерага цу хьакъехьа хоам бар духьа. Малхбузенгермански эскара «реорганизаци» яра чакхдаха лерхIача гIулакхаша, аьлар цо Вашингтоне къаман кепайоазон клубе ше къамаьл деш, из мел ца дарал совгIа, кхы тIа а «чIоагIьергья бундесвер». ФРГ тIема бюджет, аьлар цо, дIаяхача хана тIа-тIа лакхлуш хьа а енай, дIахо йодача хана лакхлуш дIа а гIоргья. Доллача хIаманга ладийгIачул тIехьагIа Вашингтоне тоъам бир боннски канцлера шоашта дIаловзийтачох.

Джонсонеи Кизингереи тIайнцача, цхьана яьча заявлене тIа тоъал дика кхетадергдолаш аьннад, шинна а партнера барт вIаштIехьбаьннаб НАТО чIоагIъяра хьакъехьа, «тIема юкъерча политикана планаш уттаелга» дIахо йодача хана а цхьан бартаца хила деза. Цу тайппара, Вашингтоне решенеш тIайнцай дIахо йодача хана а еррига Къилбаседаатлантически блок гоннахьа кхеста елаш йола эггара агрессивнегIа йолча шин паччахьалкхен тIема соа дIахо чIоагIъяра хьакъехьа.

ВАШИНГТОНА КЕРДАЧА ЗУЛАМА АНТ

ДРВ-ена сигалара акхача хьисапе дов чудеча хана американски самолеташа бомбаш еттаргйола объекташ дукхагIа чулаца аьнна президента Джонсона дукха ха йоацаш яь решени Вьетнамерча тIема эскалаци еш йолча кхетамца йоацача политике баьккха керда гIа санна лоархI деррига дунен тIа. Американски бомбаш чуеттаргйолча объекташта юкъейихьай Ханоеи Хайфонеи листта нах бахача районашкара предприятеши гIирсаши, Красная яхача хи тIара шлюзаш, транспортни средстваш, и. кх. дI. Иштта белгалдоаккх, ДРВ гаьнгIарча къилбаседенгахьарча районашта американски самолеташ тIаха яьнна а Китайцарча доазонна геттара гарга бомбаш чуетташ а хилар.

«Сан» яхача английски газета хетачох, КIайча цIено яьча решене тешал ду, США «вьетнамски тIема колдах тIа-тIа кIоаргагIа чуйолаш хилара». «Нойе Рейн-цайтунг» яхача малхбузенгермански газето белгалдоаккх, дукхагIча моттигашка ДРВ-ена бомбаш чуетта йолаяр эггара хьалха Къилбаседен Вьетнаме бахача граждански наха духьала а «духьале е лаьрхIа вьетнамски халкъ цIереи напалмаи новкъосталца гIоалдаккха» безам болаш а хилар.

Вашингтоне тIайнцача решене цхьаькха лерхIар кхыча мехкашкарча дуккхача газеташа дувз фуннагIа моллагIа даь а США тIема толам баьннаб аьнна хетийта гIерташ хиларца. «Президента Джонсона престиж дикка айенна» хиларах язду газеташа. Дукха ха йоацаш США общественни мненега яьча опросо хьахьекхар. Франс Пресс яхача агентства корреспондента бакъдечох, Кореера тIом чакхбаьннaчул тIехьагIа денз хIанз миссел «КIезига хиннабац Вашингтона политикана тIехьабаьннараш» цIаккха а.

ДРВ дукхагIча моттигашта бомбаш чуетта йолаяр, дезаол дехьарча кепайоазон цхьайолча органашта хетачох, 3-ча сентябре чакхдаха лаьрхIача хоржамаш яхаш йолча хIамашта хьалха Iаьдал ши-ший бе долла гIерташ тайп-тайпарча группировкашта юкъе бокъонца латар-тохар долча Къулбехьен Вьетнамерча «кегаденнача политически гIулакхашта» тIера общественноста уйла дIатувлаяр духьа а да.

Президента Джонсона решени раьза боацаш тIайнцар США-на шийна чухьа а цун союзникашта юкъе а. Американски сената кхыча мехкашцарча гIулакхашта йолча комиссе председателa Фулбрайта «Iовдалеи кхерамеи гIа» ба аьлар ДРВ-ена чIоагIагIа бомбаш чуетта йолаяр. Къилбаседа Вьетнама дукхагIа йолча моттигашта бомбаш чуеттара духьала къамаьлаш дир иштта цхьаболча кхыча влиятельни сенатораша а. Англе парламента дуккхача членаша лейбористаша хьалийхар, цар белгалдаьхачох, Вьетнаме «тIема толам баккхарах йолча, цIаккха а кхоачашхургйоацача уйлаш» ларда тIа латта Вашингтона вьетнамски авантюра хьаллацара гIулакха Лондон хийраялга.

«Къилбаседен Вьетнама бомбаш чIоагIагIа чуйийттаяр яхаш, — хьакхайкадаьд кIиранна цкъазза арадувлача «Шпигель» яхача малхбузенгермански газето, — ВIашагIкхийттача Штаташца котало яхаргьяц. По дерригача дунен тIарча адамий цабезам совбоаккхилга мара кхы де хIама дац».

НХОХНАМ ЛАТТ КОНГО

Конго (Киншаса столица а йолаш йолча) къаман эскара низаша, кхычамехкий наемникий бандаша тIаоттабаь хинна кхерам дIабаьккхабале а мехка хIанз а кхохкам латт. Наемникаши паргахьа яьнна катангски жандармий (шоай фух-тайпах волча Чомбена тешаме болаш хьабоагIарий) массехк отряди хIанз Руандай доазонна гаьна йоацаш малхбоалехьа уллача Букаву яхача городе дIачIоагIбеннаб. Цига бельгийца Шрамма кулгалдеча наймитий ткъама кIал Чомбена тIехьалаттараша хьакхайкадаьд цхьа фунехкдаь «общественность лораяра правительство» вIашагIъелла хилар. Къаман эскарера велла ваха полковник Монга керте а волаш йолча цу ши-шийгара хьахиннача «правительства» эхь ца хеташ дIадийхад хIанзара Мобуту центральни правительство отставке йодилга, судага гIолла Чомбена тIакхер дIадоаккхилга. кхыметтел из кердача правительствана юкъевохийтилга а. Хила йоагIаш хиннача тайпара, из шантаж теркальяэзар Конго правительства. из «цIаккха а лохлургьяц моллагIа тайпа а переговораш гангстерашца илла» аьнна эIа а кхайказаь.

Конголезски правительства Малхбузехьара кепайоазув бехке ду цо шийна ховшшехьа а. Конгона циз тIабахьар духьа «Шраммеи цуи гIончийи хестабеш хиларах». Наймитий «денадера гIулакхаш» хесталелга чIоагIа дезаш йолча Рейтер яхача английски информационни агентства отделенена цунца дувзаденна тIадиллад конголезски территоре тIара шийн гIулакхаш цо соцаделга.

Укх тIеххьарча хана цхьадолча малхбузехьарча мехкашка шоай хур деш да конголезски халкъ дехкача, ховш маларра, Конго Iаьдалаша ше тIавоацашехьа а топаш тоха суд яь а хIанз Алжире даьца чувоаллаш а волча Чомбе цIока кIалхаръяккха гIерташ. «Нью-Йорк таймс» яхача газето беча хоамах, «конгресса консервативни членаш, США-ра дынен хIамаш карагIдувлаши йолча группаша паччахьалкхен департамент тIа-тIа чIоагIагIа хьалхьеш Чомбе ца вуйташ кIалхарваккхар духьа оарцагIъялара гучахьа а къайлагIа а». Сенатора Додда, масала, ше дIадехар бакъду «Чомбена хьалхашка моральни декхар» долаш США хиларца. Малхбузехьарча кепайоазон тIа хоамаш кIезига арадаьннадац «Чомбе лочкъаве» гIерташ болча опытни наемникашта юкъера къайлагIа диверсионни отряд вIашагIйолла кийчъеш хиларах.

ТIеххьарча хоамашка диллача, Букаву яхача города гонахьа герз вIашка а деттаж дира дов латт городах шоай чIоагIале а яь чубеннача наемникаштеи конголезски къаман эскара подразделенештеи юкъе. Массехк бIаь саг мара воацача наемникашта къаьстта шийн доал а долаш болча мехка территоре тIа шоай бандитски гIулакхаш чакхдаха могаш хиларо тешал ду кхыча мехкашкарча цхьайолча державаша уж хьаллоацаш хилара. Иштта Iаткъаш да дунен империализма эхь дайнача гIулакхашта дикагIа духьала лоатталургйолаш йола цхьа барт бола патриотически фронт Конго ца хилар а.

А. РАЧКОВ,
В. ХАРЬКОВ,
В. КУЗНЕЦОВ.
(ТАСС).

АЛЖИР. Константин яхача города юкъмоттиг — цун йистошца вIашагIхотта Рюммель яхача аьле тIа тилла тIий.

Г. Круглова сурт.
ТАСС фотохроника.

ЛЕНИНИАНА—СИГАЛБЕССАРЧА ЭКРАНА ТIА

Телевизора сигалбесарча экрана тIа — Владимир Ульянов кхийна валара аттестата экзаменаш дIатийнна актови зал, из деша ваьгIа класс. Укхазара долла а хIама цу гаьнна хьалха дIадахача шерашка махиллара да. Эггара дехьа кора хьалхашка латтача парта тIа йоалл ер йоазув тIадола табличка: «Укхаза ваьгIав Владимир Ульянов. VII класса дешархо».

Кинокадраша хьадовзийт 1879 шерагара 1887 шерага кхаччалца гимназист Ульянов деша ваьгIача Ленина орден леладеча, Владимир Ильич Ленина цIерагIча, № 1 йолча Ульяновски юкъерча школа вахар, дешар, болх. «Ильича шийн кхоаччара школа» яха документальни фильм даьккхад Ульяновски телевидене студес.

Массехк шу хьалха цу студе доладаьд телевизионни Лениниана хьаелга, шерра-шера В. И. Ленинах лаьца керда фильм ара а хецаш. Ши шу хьалха мехка телевиденега хьежараштa яйзар укхаза хьадаь «Баьчча къонал» яха фильм, хIаьта соахка 22 апреле Центральни телевидене «Ильича шийн кхоаччара город» яхача фильма премьера а хилар.

Ульяновски студе режиссераш, операторащ, редактораш дIахо а телевизионни Лениниана керда фильмаш хьайра болх беш ба.

Петр СЫМКИН,
АПН корреспондент.

СПОРТИВНИ ХОАМАШ

ФУТБОЛ

«Труд» яхача спортивни общества республикански Совета кубок яккхара футболисташта юкъе хинна яхьаш чакхъяьннай. Хьалхе а хиннача ловзарашка дакъа лаьцача ткъаьи шийтта командах финале шиъ мара яханзар. Уж я Грозненски мехкдаьтта чакхдоахама заводаи НПУ «Сунжанефтаи» футбольни командаш.

Хьалхара вIашагIкхетар цхьаккха команда кот ца йоалаш чакхдаьлар. Цу тайпара чакхдаьлар шоллагIа хинна ловзар а. Цул тIехьагIа пхиппа пенальти хьожайир хIара командана. ТIаккха а котваьннар гучаваланзар. Юххера а кхаж тессачул тIехьагIа кубок Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода командана кхаьчар.

БЕ ЛОВЗАЮ · БУРГАЦ

КхоалагIа ди да бе ловзаеча бурганах ловзараша Х. Нурадилова цIерагIара приз яккхара яхьаш лоаттаю. Ала деза укх кхаь дийнахьа хинна уж ловзараш чIоагIа сакъердаме хилар. Хьалхарча дийнахьа Грозненски команда ленинградцашца вIашагIкхийтар. Цига счет 13:12 йолаш вайбараш котбаьлар. Цул тIехьагIа Московски командаца вIашагIкхийтар вай команда. Цига а счет 16:10 а йолаш грозненцаш котбаьлар.

Ленинградерчеи Москверчеи командашца лайза краснодарцаш шозза котбаьлар. ХIанз цкъаьцкъа ца эшаш хьайоагIа ши команда — Грозненскии Краснодарскии.

ПРИЗ — НАЬСАРХОШТА

Пхи бIаь гаргга республика уличны команда хилар «ТIоарска бургац» яха приз къувсаш. Финале ловзаш хилар Грозерча Ленински района командеи Наьсарен командеи. Цига юххьанца цхьаккха а команда котъяланзар. ВIашагIкхетар счет 1:1 йолаш чакхдаьлар. ТIаккха керттерча арбитра пхи-пхи пенальти хьожайир царна. Цига наьсархой ши бургац чу а теха котбаьлар. Приз царга кхаьчар. ВЛКСМ-а Нохч-ГIалгIай обкомо «Артек» яхача пионерски лагере баха путевкаш а елар команда членашта. ХIаьта памятни жетонаш яларца белгалъяьхар финале лайза шаккхе а команда.

О. НИКОЛАЕВ.

ХАОТТАМ

Тахан бийсанна республике гIоллеи Грознеи йоачан а йоацаш, хувцалуш морхаш хургья, делкъел тIехьагIа лоаннача ханашка догIа делха а дикъувкъа а мег. Малхбузехьара цкъара лаьгIа, тIаккха бIаьхха мух хьекха тарлу! Температура бийсанна республике гIолла 13—18 градуси Грозне 15—17 градуси, хIаьта дийнахьа республике гIолла 23—28 градуси Грозне 26—28 градуси йовхал а йолаш хила мег.

Метеостанци.

ПЯСИНА ГАХЬА ЙОДА КАРАВАН

Пясина яхача хигахьа бухь билла Дудинкера араьлар кемай караван. Кхо эзари ах эзари совгIа никъ бе беза цун Енисея тIа, Енисейски залива тIа, Карски форда тIа, Пясина яхача хи тIа гIолла. Укхаза, Россохински вала юхе, кемаш тIара IойоахаргIья цига газ гучаяьккхача таймырски лаьттан ченаш тохкараштa хиланза яргйоаца бурув детта становкаш, турбаш, гIишлой материалаш.

Ерригача экспедицена кулгалдеш ва капитан-наставник Филатов Михаил. Каравана юкъе «Днепари» «Днестари» яха буксирни теплоходаш. «Заливи» «Минусински» яха мухьаш кхухьа теплоходаш, «Артемовскии» «Иршаи» яха танкераш, мухьаш кхухьа массехк лихтер. Хьалхадаьнна йода «Родина» яха буксирни теплоход.

Соахкке а денз болабелар речникаш из бехктокхамера экспедици кийчъе. ГIулакх сенах латт аьлча, из латт. цу тайпара доккхий мухьаш дIа-юха кхахьара Пясина яхача хих пайда ца эца ткъаь итт шу совгIа ха хиларах. Эггара хьалха йолаш енисейски речникий караван цига яхаар 1935 шера, Норильск хьалъе йолаенача хана.

Сергей РЯБОКОНЬ.
(АПН).

Редактора заместитель
А. А. МЯКИЕВ.

ЛадувгIа

22 август. 1967 шу

РАДИО: 6.30 — Нохч-ГIалгIайчен лаьтталеладерхо (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.10 — «Грозненский рабочийн» «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.20 — Передачай программа. 8.10 — «Сердало» газета обзор. 8.20 — Ашараш. 8.30 — «Къона тIехье» (гIалгIай меттала). 8.45 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — Концерт. 16.30 — «Коммунисташ» передача. 17.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.15 — «Индустриальни Нохч-ГIалгIайче» нохчий меттала. 17.30 — Беседа «Турпалера 50 шу». 17.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 17.30 — Бераштa «Саша лагере вода» (телепостановкеи фильми). 18.25 — Телевизионни кердадараш (нохчий меттала). 18.40 — «Халкъа кхетама хьаст» (гIалгIай меттала). 19.00 — Документальни фильм. 19.20 — Хургбола мелиоратораш болча. 19.40 — Киножурнал. 19.50 — Телевизионни кердадараш. 20.05 — Беседа. Водитель, терко йолаш хила. 20.20 — Шоана, бераш! 20.35 — Художественни фильм «ЙоккхагIа йола йиша».

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахареи, культураи, промышленностеи отделий—3-42-30; юрта боахамеи письмойи отделий — 3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96, зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Револющe проспект 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05276, Заказ № 3967.